KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

69

YIL: 6 ● ARALIK 1991 ● 4000 TL.

m. sunullah arısoy'dan mektuplar

bu sayıda: ● nazif evren ● a. hicri izgören ● sıtkı salih gör ● bekir semerci ● nusret kemal otyam ● ibrahim yıldız ● gülseren engin ● m. reşat sümerkan ● mustafa kademoğlu ● m. güner demiray ● m. sunullah arısoy ● şükrü bilgiç ● ergun evren ● ödül evren ● ahmet özer ● tuğrul asi balkar ● heinrich böll (türkçesi: orhan özdemir) ● i. behçet kalaycı ● ibrahim dizman ● ali balkız ● m. özer cıravoğlu

KIYI'dan

● teşekkürler ömer kayaoğlu

Yıllardır "Kıyı'dan" bölümünde değişik konularda bilgi vermek geleneksel bir tutum olmuştu bizler için. Bu ay ilk kez bir coşkunun estirdiği rüzgârın bıraktığı güzelliği gündeme alıyoruz.

Tarih boyunca nice insana bir cezaevi olan, birkaç yıldan beri işçi kültürevi olmanın erdemini sanatseverlerle paylaşan değişik bir mekânda - Hüseyin Kazaz Kültürevi'nde- 24 Ekim 1991 günü akşamı yaşanan, bir büyük sevgi selinden söz etmek istiyoruz.

teşekkürler ömer kayaoğlu

75 yaşına ulaştınız. Ömrünüzün 55 yılı şiirin ardında geçmiş. Bir güzel dize, bir yoğun dörtlük uğruna hep genç kalmayı bildiniz. Gurbet - sıla salıncağında salınan şiirinizi yüklenip, doğduğunuz topraklarda bizimle olmanın sevincini yaşattınız sevenlerinize.

O gece şakır şakır yağan Karadeniz yağmurlarına, esen şiddetli rüzgârlara aldırmadan salonu dolduran sanatseverlerin gözlerinde bir sevgi ışığı, yüreklerinde bir duyarlık seli oluşturdunuz. Bu coşkuyu siz yaşattığınız bizlere. İki genç arkadaşımızın sesinden 75 yıllık yaşamınız dalga dalga gönüllere yayılırken; şiirleriniz, yıllarını sanatın uğrunda harcayan kişilerce soluk alıyordu. Sorduğumuz sorulara verdiğiniz yanıtlarla ve yoğun anılarınızla nice kişi uzun seferlere çıkıyordu o gece.

Atatürk'ün alkışladığı bir kuşaktınız. 1938 Harp Okulu olayının bir tanığıydınız. Sınıf arkadaşlarınıza takılan kelepçenin soğukluğunu kendi bileklerinizde duymuştunuz. Yaşamınız boyunca elinizde hep altı köşeli bir zar vardı. Bu zarın her köşesinde sevgi vardı. Attığınız her zar sevgiyi yansıtmıştı. **Bir Avuç Köpük**'ten başlayıp, **Kabuk**'tan geçerek, **Şah Katı Düşleri**'ne ulaşarak ve **Ozanca** dillenerek, **Trabzonlu Kemençe**'yi yazdınız. Her kitapla bir santranç ustası olarak **'şah'** dediniz.

teşekkürler ömer kayaoğlu

Trabzon'da sanatçılara sahip çıkmayı sizinle başlatmanın onurunu yaşattınız bizlere. Bir yerde, burda, bu kentte nice yıllar bir sevdanın alevinde kavrulanların emeğiyle baş başa olmanız için,sizinle başlayan bir tarihin milat olması gerekiyordu. Şimdi bu yolda daha bir sağlam adımlarla yürüyebileceğimize inanıyoruz.

75 yıl öncesinde başlayan yaşam serüveniniz, çocukluğunuzun yalınayak izlerini taşıyan yemyeşil çayırların özgür havası, sanki anılarınızla boy atıyordu o gece. Zifinlerin sarı çiçeklerinin baygın kokusu, komarların eflatun rengi dökülüyordu sözlerinizden. Işıltılı sular, yemyeşil yağmurlar, dupduru pınarlar akıyordu yüreğimize o gece.

Sahnede tek başına bir kişilik oyunun büyük aktörüydünüz.

75 yıllık bir oyunu, yudum yudum ezberlemiş bir büyük oyuncu.

teşekkürler ömer kayaoğlu

Dergimiz **Kıyı** ile **Trabzon Belediyesi Kültür Birimi**nin ortaklaşa kararına, o insancıl yüreğiniz karşı koymadı. Bu dileğimizi erteleseydiniz o gece salonu dolduran nice insan, sanatın duyarlığından yoksun kalacaktı. O gece yudumlanan coşkuyu tatmayacaktı nice sanatsever. O gece ömründe ilk kez bir sanatçıyı yakından tanıma mutluluğuna eremeyecekti yüzlerce kişi. Ve o gece, daha öğreniminin ilk basamaklarında olan çocuklarımız için yazdığınız şiirler, küçücük yürekleri bir gökkuşağıyla sarmalamayacaktı.

Ve o geceden kentin dört bir yanına yayılan nice insan sofrasında, adınızdan kaynaklanan bir gündem, kim bilir hangi bahara ertelenecekti?

teşekkürler ömer kayaoğlu

Yaşamınızı dile getirenler adına, şiirlerinizi okuyanlar adına. Aynı kuşaktan iki Trabzon beyefendisiyle saçtığınız coşkuyu yaşayanlar adına, binlerce alkışın oluşturduğu sesin, büyük bir meydan ateşine ilk kıvılcım olması adına teşekkürler.

Bir sanatçının çocuk kalan yanını, bir sanatçının yerelden evrensele uzanan sevdasını, bir güzelliğinin nakış nakış yüreğe kazınmasını kanıtlamak az şey midir? Üç telli sazın hünerini şiire dökmenin ustalığını yaşattığınız sevenlerinize: Türkünün şiirini yazdınız. Bu şiirden avuç avuç savurdunuz doğduğunuz toprağa. Her biri Maçka yaylalarında açan sarı kır çiçekleri, Ziganaların serin yelini yalayan birer ulu gürgen, damağımızda kekremsi bir tat bırakan birer karayemiş oldu.

teşekkürler ömer kayaoğlu

Şiirimizin has ozanı. Toprağımızın büyük oğulu, teşekkürler.

KIYI

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M. Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Müessese Müdürü : **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi - Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M. Reşat SÜMERKAN**

Baskı: **sakarya matbaacılık** Kunduracılar Cad. No.: 42 / D
Tel.: (03) 11 72 32 - 11 91 59 Fax: (03) 11 91 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 40.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 - TRABZON**
Ederi : **4000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No.: 61001 - TRABZON

geleneksel eğitim anlayışına bir örnek

● **Nazif EVREN**

Yıl 1944... Milli Eğitimde İlköğretim seferberliği başlamış, bütün hızıyla sürmektedir. Dönemin Cumhurbaşkanı rahmetli sayın İnönü, radyoda yayınlanan nutkuyla köy okulu yapımı alanında başarı gösteren illerin valilerine teşekkür etmekte, geri kalmış olanlarını da uyarmaktadır.

Böyle bir dönemde Doğu illerinden biri uzunca süredir valisizdir. İşler sürüncemede kalmıştır. Köylerdeki okul yapımı gerektiği gibi yürümemektedir. Bu işlerin tez elden gerçekleştirilmesi için yapıcı bir valiye gereksinim vardır. Bunun için de bu İl'e generallikten emekli bir kişi (tadilen) vali olarak atanır. Bu kişi asli görevi sırasında, Manga'dan Tümen'e kadar başarılı çalışmalar yapmıştır. İyi siciller alarak generalliğe kadar yükselmiştir. Bunların yanında bir ilin idaresi sorun bile değildir.

Paşa, vali makamına oturup kutlamaları sonlandıktan, Ford marka eski makam otosunu yenilediktен sonra İl'in işlerini ele almak ister. İlk iş şüphesiz ki Milli Eğitim'dir. Milli Eğitim Müdürünü yanına alarak, makam arabasının gidebileceği yerlerdeki köy okullarını görmek ister. Yol üstündeki İl'e yakın iki köy okulu gezilir, ama vali paşa bu okullardaki disiplini beğenmez. Öğrenciler dersliklerden bahçeye, bahçeden dersliklere sıra halinde, uygun adım yürüyüşle girip çıkmalıdırlar. Ders sırasında öğrenciler çok gürültü ediyorlar. Parmak kaldırıp "ben söyleyeyim öğretmenim" diye bağırıyorlar. Öğretmenin elinde bir sopa bile yok. Böyle disiplin olmaz diyerek, Milli Eğitim Müdüründen hemen bu disiplinsizliği önlemek için tüm okullara bir emirname (genelge) gönderilmesini, özellikle her öğretmenin elinde bir sopa bulunmasının belirtilmesini ister.

Milli Eğitim Müdürü bu genelge işini valiye unutturmaya çalışırsa da başaramaz. Paşanın devamlı isteği karşısında, Milli Eğitim Müdürü tarafından hazırlanan, valinin okumadan imzaladığı genelge aynen şöyledir:

..... Okulu Müdürlüğüne...

"... tarihinde vali paşamızın teftişinde, okullarımızın Harita ve Hayatbilgisi levhalarının temiz kullanılmadığı, öğrencilerin ellerinin sürülerek kirletildiği görülmüştür. Bundan sonra her öğretmenin masasında bir çubuk bulundurulacak, harita ve levhalardan gerekli yerler bu çubuklarla gösterilecektir. Gereğini rica ederim." Vali.

Valipaşanın, okumadan imzaladığı bu genelge, Köy okullarında uygulanmaya başlar. Aradan iki ay geçtikten sonda valipaşa tekrar aynı okullara uğrar, görür ki, ne öğrenciler sıra ile girip çıkıyorlar ne de öğretmenin elinde sopa var. Milli Eğitim Müdürüne çıkışır. "Hani sopa olacaktı, genelge yazmıştık ne oldu?"

Milli Eğitim Müdürü öğretmen masasındaki ince çubuğu göstererek "İşte paşam bunlar" diye cevap verince paşa daha da öfkelenir "olmaz efendim olmaz. Kalın olacaktı. Bununla disiplin temin edilmez ki" hemen makam şoförünü çağırır, "Git şuradan bir sopa bul getir." buyruğunu verir. Şoför Köyün yakınındaki söğüt ağacından düzgün ve kalınca bir sopa keserek getirir vali'ye verir. Vali paşa, Milli Eğitim Müdürüne sapayı gösterir, "İşte bak böyle olacak. Bütün öğretmenlerin elinde bundan bulunacak" diye emir verir. (Yıl 1946)

utarit

A. Hicri İZGÖREN

Hiçbir sıkıntıya yabancı değil
Hep tetikte, niçin'i bilmek ister
Yorucudur ama onsuz olunmaz
Anahtar sözcük paylaşmaktır
Vermek ya da almak değil

Ona değerinin altında paha biçmeyin
Başka yolda kaybedecek vakti yok
Yaşamak onun için ya hep ya hiç'tir

Paşa, kendi geleneksel eğitim anlayışına göre davranıyordu. Kendisi 1933'lerden önceki askeri ceza yasasının verdiği geleneklere göre eğitim ilkeleri edinmişti. O dönemlerdeki askeri ceza yasasında dayak vardı. Erler, suçlarının derecesine göre artıp eksilen sayılarda sopalanırlardı. Bizim kuşağın yedaksubaylığı döneminde (1932 - 1933) Eğitim Birlikleri olmadığı için, her bir bölük veya batarya acemi erlerini her yönüyle eğitmek zorundaydı.

Bölüğün eğitim işleri asli görevi öğretmenlik olan yedeksubaylara veriliyordu. Bu arada askeri ceza yasasından bazı bölümler de öğretiliyordu. Yeni ceza yasasından dayak kalkmıştı ama uygulamada eskisi egemendi. Kurtuluş Savaşından gelmiş, kendisine saygı duyduğum tabur komutanım bana:"Nazif Efendi derslerde eski ceza kanununu okutacaksın" diye emir vermişti. Oysa ki, 1926 yılında Genelkurmay Başkanlığında toplam Kuvvet Komutanları, dayağın askeri ceza yasasından kaldırılmasını kararlaştırmışlardı.

Bizim vali paşamızın disiplin anlayışı da bu altmışaltı yılın gerisinden geliyordu.

16/3/1991 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, sayın Genelkurmay Başkanı'nın , bir genelgesinden söz edildi. Bu genelgede erlere dayak atılmaması, hakaret edilmemesi, üstün astına iyi davranması buyrulmakta imiş. Demek oluyor ki, geleneksel eğitim anlayışı hâlâ egemen.

1964 yılında Danimarka'da halkokullarını gezerken bize Köy Enstitülerini sordular. Kısaca anlattık. Bizi dinledikten sonra, yanıtları şu oldu: "Siz yasa yapmakla herşeyin olup bittiğini sanmışsınız; önemli olan inanışta ve uygulamadaki sürekliliktir."

Bugünkü okullarımızda paşanın sopası yok amma, o zamanki genelgenin ince çubuğu kalınca bir cetvel haline dönüşerek eğitimimizde egemenliğini sürdürmektedir...●

çıplak dağdaki gece

Sıtkı Salih GÖR

Görüşme günü: Saatler güneşi yansıtıyor,
gelenlerin ellerinde özgürlük çiçeği, taze
oysa günler eskiyor günden güne, saatler
hükümlünün gözlerine dağıtıyor dökülen
kanı, usuldan giriyor yalnızlığın gemisi
koğuşlara, koğuşların karanlık hücrelerine
onların ağızlarında özgürlük kuşu, ötüşen.

Kaygı, korku bulaşmış ranzalara,
ranzalardan yerlere, ötelere, kapılara, sokağa
taşıyor. Gece burada güvercin öldüren gece,
yalnızlığın hüznünü taşıyor dökülen kana,
müebbedin içinde bir büyük koro,
başlıyor sonsuzluğun şarkısına,
onun tepesinden aşağı sanki soğuk sular
dökülüyor. Onun kamçılanan duygularına
güller serpiliyor, ama bitmiyor, bitmiyor ama,
bir türlü duvarlardaki tozun köpüğü.

Görüşme saatidir, ağlama, kavuşma,
saatidir. Köpük bağlamış özlemin sancısı,
kendini duyurdukça yutkunma gibi
kimi kolay kimi ağır, kimi güç duyguda.

Bir gün, bir gece, geceler, gündüzler ötesi
taşlara yansıyan, duvarlara, koridorlara
ayak izleri, tükenmez sanılan an, zaman.

Zaman, zaman durdurulmaz zaman, ey zaman.

şair, dergi yönetmeni, eğitimci - yazar

halit tanyeli'nin ardından

Bir ünlü söz vardır: Ölüm haberi size ulaşıncaya değin, ölü sağdır. Gerçekten bu sözün anlattığı düşüncenin anlamını, 19 Ağustos 1991 günü aramızdan ayrılan değerli eğitimci ve yazın adamı **Halit Tanyeli**'nin ölüm haberini hayli zaman sonra duyuncaya değin yaşadık..

Yıllar sonra da olsa KIYI'da onun emeğini az-çok gündeme getirmemin mutluluğunu yaşamıştık. Öncelikle dergimizin 4. sayısında (Temmuz 1986) **Trabzon**'da 1949 yılında yayımlanan DEGİRMEN'in son sayısını kapak yaparken derginin bugüne değin çıkan sayılarını aramanın bir dolu serüvenini yaşadık. Kısa bir süre sonra olumlu yanıtı **Trabzon**'un basın yaşamında önemli bir yeri bulunan gazeteci **Attila Aşut**'la, şair **Subutay Hikmet**'ten aldık. **Subutay Hikmet** derginin tüm sayılarının fotokopilerini, **Aşut** ise özgünlerini göndermiştii. Bu durum bizler için büyük sevinçler oluşturmuştu.

O günlerde **Tabzon**'da görevli bulunan yazar **Tamer K. Bilgin**, dergileri tanıtma konusundaki çallışkanığına **Değirmen**'i de katmıştı. 6. sayımızda **"Değirmeni Okurken"** adlı yazısıyla, 9 sayılık birikimi yıllar sonra olsa da sanatseverlere sunmuştu.

Bu sunuşun ardından araştırmalarımız sürüp gitti. **Tanyeli** hocamıza ulaştık. Eşi değerli eğitimci Meliha Hocahanımın bu alanda hayli özverileri oldu. Saygın bir aile ortamında yetişmenin oluşturduğu kimlik bütün boyutlarıyla yansımıştı bizlere. **Trabzon**'da ilk kitapçı **Kitabî Hamdi Bey, Ressam Orhan Peker, Ressam Yavuz Tanyeli**,... emekleriyle yeniden yoğruldular yüreğimizde. Bu arayışların ışığında KIYI'nın, 41. sayısının kapağını **Tanyeli** Hacamıza ayırdık. Değirmen 1949'dan 1989'a 40 yıllık bir zaman dilimini geride bırakmıştı. 40. yılda **Şair Gündoğdu Samımer Tanyeli'ye** sorular soruyor, o da yılların ardından yaşadığı birikimleri anlatıyordu...

DEĞİRMEN iki ayrı kentte değişik dönemlerde çıkmış bir dergiydi. İlk Değirmen İstanbul'da Ekim 1942 - Nisan 1944 yılları arasında 12 sayı çıkmıştı. Bu dergide kurucular sütununda üç ad vardı: **Cavit Orhan Öz, Halit Tanyeli, M. Naci Baysal**. Bu derginin salt ilk sayısı elimizde. Umarız zaman içinde 12'sini edinerek ayrıntılı bir yazı yazma olanağı buluruz.

Tanyeli, 31 Ekim 1947 tarihinde atandığı Trabzon Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenliğini 2 Ekim 1951'e değin sürdürmüştü. İşte bu dönemin bir diliminde (Şubat 1949 - Aralık 1949) bu kez ilk sayıdan başlayarak DEĞİRMEN'i yeniden yayın yaşamına kavuşturdu. Bu kez o, derginin her şeyidir. Sahibidir, Yazı işleri yönetmenidir.

Trabzon'un merkezinde çıkmasına karşın, yurdun ve dünyanın nabzını tutan DEĞİRMEN'in emekçisi **Tanyeli** hocamızın anısına saygılar sunarken, bu dergide neler yazıp neler ürettiğine bir göz gezdirelim dedik.

Değirmen'den kalanlar

İmzasız kimi yazılarla, önsözlere katkısını bir yana bırakırsak, Tanyeli'nin DEĞİRMEN'de toplam dokuz sayıda, dokuz yazısıyla altı şiiri yayımlanır. 1 ve 2: sayılarda üçer, 5 ve 6. sayılarda ikişer, diğer beş sayıda birer ürünü okura ulaşır.

1. sayıda ADEM BABAYA MEKTUP, KÖY ENSTİTÜLERİ ÜZEERİNE DÜŞÜNCELER yazılarıyla İNSANLARA DAİR şiiri yer alır. İnsanoğlunun dünyaya ilk geldiği günden bu yanla verdiği yaşam savaşından kesitler veren Tanyeli, yazısının bir yerinde şöyle der **"...Senin çocukların birbirini boğazlıyorsa, yine senin çocukların oldukları içindir..." "Köy Enstitüleri üzerine Düşünceler"** yazısında ise, o günlerde bu konuda kitabı yayımlanan sevgili dostu **Cavit Orhan Tütengil'**in emeğini dile getirir. Şiirinin iki dizesinde ise **"Ben nice insanlar biliyorum / Paralar gibi sahte"** der.

2. sayıda yer alan YENİ NESİL adlı yazısında bir yerde Cumhuriyet öncesiyle sonrasının edebiyatçılarının konumunu irdeler. DENİZ SEVGİSİ adlı bir fıkrayla da bu sayıya katkıda bulunan Tanyeli, Varlık Yayınları arasında yayımlanan **Zahir Güvemli**'nin **"Türk Mizah Edebiyatı Antolojisi"** adlı yapıtını tanıtır.

Tanyeli derginin 3. sayısında ŞIIR ve HAFIZA adını verdiği yazısında **Yahya Kemal'le Nurullah Ataç**'tan sözederek, yeni şiirin bellekte kalmadığından edilen şikayetleri dile getirir. Bu olumsuzluğa karşın **Tanyeli** yine de yeni şiirden yana tavrını koyar.

Derginin 4. sayısındaki OLAĞAN İŞLER şiirinin ilk bölümünde şu dizeler yer alır: **Vapur vapur olur da düdük çalmaz mı / Taş taş üstüne durmaz mı mendirekte / Olur ya insanlık hali / Adam ölmez mi**

5. sayıda GÜLÜM şiirinde ise **Al gülüm ver gülüm / Alması iyi de vermesi zor gülüm / Şöyle gülüm böyle gülüm / Nankör gülüm** dizelerini yazarken, aynı sayıda JOHN STEINBECK ÜZERİNE DÜŞÜNCELER'de ünlü yazarın eserleri okunurken **"... kafamızda yeni ufukların açıldığını, göğsümüzün yaşama sevicine benzer bir duygu ile inip kalktığını hissediyoruz."** yargısında bulunur.

Değirmen'in 6. sayısındaki, şiiri KURAK adını taşır. 7. sayıda "ADEM BABAYA İKİNCİ MEKTUP" yazılır. Derginin kasım sayısı ölümünün 11. yıldönümü nedeniyle Atatürk'e ayrılır. **Halit Tanyeli** derginin bu sayısında ATATÜRK DESTANINDAN şiirinde kurtuluş savaşımızın öncüsünün İstanbul'dan Ankara'ya uzanan uzun yolculuğundan kesitler verir.

Derginin son sayısında (9. sayı) Varlık dergisinin 1 Aralık 1949 tarihli sayısında, Şükufe Nihal'le yapılan konuşma üzerine eleştirel görüşlerini belirtir. Aynı sayıda yer alan SELAMET şiirinde **Geldik gidiyoruz / Bizim de bir sesimiz olsun dedik / Şu gök kubbede.../** dizelerini armağan eder bizlere.

Denemeler, eleştiriler, tanıtma yazıları, şiirler, liselerde okutulmak amacıyla ders kitapları yazan, Değirmen adlı dergilerin okurla buluşmasını sağlayan **Halit Tanyeli**'nin emeği kuşkusuz bu yazılarla düğümlenmeyecek. Bugün coşkuyla yayımladığımız Kıyı'nın yatağını açan **Değirmen**'in yaratıcısı olan bu saygıdeğer eğitimci - yazarın anısına içten saygılar sunuyor, sevgili eşi Meliha hocahanıma başsağlığı diliyoruz.●

KIYI

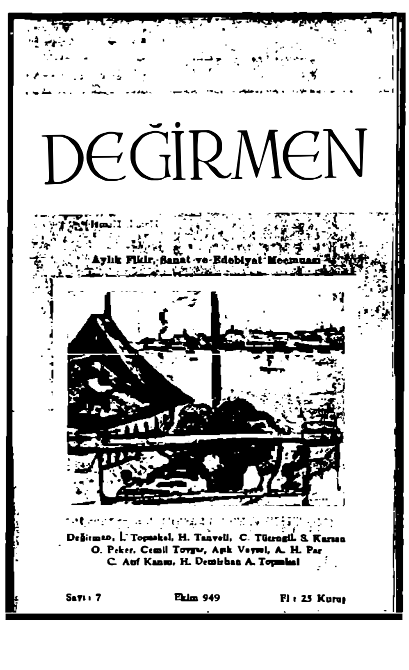

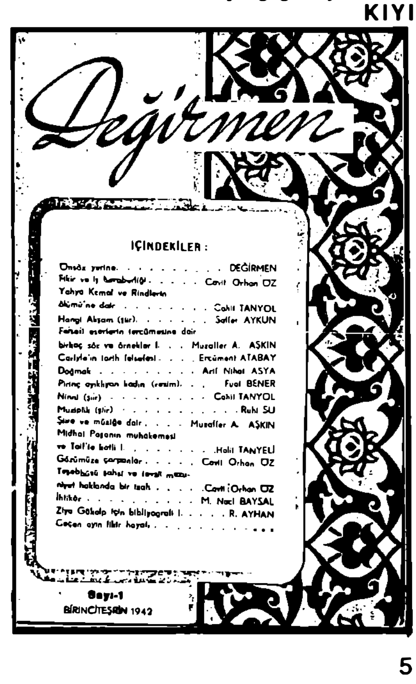

ismail hakkı tonguç

● Bekir SEMERCİ

Türkiye Cumhuriyetini kuranlar yurt sorunlarını malıyla, canıyla omuzlayan köylü halkın, Osmanlı döneminde olduğu gibi okumasızlık, geri kalmışlık içinde kıvranmasını istemezler. Köylünün kalkındırılmasını memleket sorunu olarak ele alırlar. Becerikli, özverili, kendisini köy eğitimine adayacak bir eğitimci ararlar. İsmail Hakkı Tonguç'u Türk köylüsünü üretici iş eğitimiyle kalkındıracak yeni bir öğretmen kitlesi yetiştirmek amacıyla 1935'te bu işin başına getirirler.

Tonguç 1936'da nüfusu az olan köyler için Eğitmen Kursları açar. 1937'de Köy Öğretmen Okullarını, 1940'ta da Köy Enstitülerini kurar. Tonguç, Köy Enstitüleri'nin babasıdır. Buraya köylü çocuklarının en sağlıklı ve yeteneklilerini alır. Köy Enstitüleri'nin kuruluşunu oluşturan derslik, işlik, kitaplık, kooperatif, revir, hamam, çamaşırlık, mutfak, yemekane, ambar, depo, santral, değirmen, ahır, samanlık, ağıl, balıkane, arılık, kümes, tuğla ve kireç ocakları, bağevi, kantin, uygulama okulu, öğretmen lojmanları gibi yerleşim ve işletme yapılarını öğretmen, ustaöğretici ve öğrencilere yaptırılır. Kendi kuruluşlarını yapamayan ve yetiştiremeyen Köy Enstitülerine kuruluşlarını tamamlayan Köy Enstitüleri'nden yapıcı ekipler gönderilir, onların da kuruluşları tamamlattırılır. Öğrencilere kum, çakıl, taş, tuğla, kireç, büz ürettirilir. Yapıların marangoz, yapı, sıva, boya, badana, kanalizasyon, su ve elektrik tesisatları da öğretmen, usta öğretici ve öğrenci işbirliğiyle yapılır. Bütün bu işler piyasa değerinin yarısından ucuza maledilir. Erkek öğrencilere yapı, marangoz, demircilik, kız öğrencilere de dikiş, dokuma ve örgü işleri öğretilir. Kızlar ayrıca tarım sanatlarını da öğrenirler.

Tarım ve iş dersleri günlük çalışmaların yarısını alır. Tarım alanında tahıl, sebze ve meyveciliğe önem verilir. Binlerce dönüm arazi ekilir kaldırılır. Tavukçuluk, arıcılık, balıkçılık, büyükbaş, küçükbaş hayvancılık ve tarım gelirleri döner sermayeye gelir kaydedilir. Bu gelirler enstitülerin giderlerine harcanır.

Köy Enstitüleri'nde işle ilgili tüm alanlar yönetici ve öğrenci temsilcilerince yönetilir. Hafta sonlarında yapılan işler toplu ca eleştirilir. Böylece öğrenciler verimli çalışmaya, eleştirilere katlanmaya alıştırılır. Verimsiz çalışmalar anında

bırakılır. Köy Enstitüleri demokratik eğitimin beşiğidir. Kim ne derse desin gerçek karma eğitim Köy Enstitülerinde başarıyla uygulanır. Hafta sonlarında sınıflar sırayla arkadaşlarına çok coşkulu eğlenceler sunar. Kızlı erkekli öğrenciler halk oyunları oynar, koro halinde şarkı söyler, mandolin konserleri verir. Bu eğlenceler öğrencilerin bir haftalık yorgunluğunu çıkarır.

Köy Enstitüleri, öğrencilerine devletçe yasaklanmamış tüm kitapları okutulur, köy konusunda araştırmalar yaptırılır, Yüksek Köy Enstitüsü öğrencileriyle dergi (KÖY ENSTİTÜLERİ DERGİSİ) çıkarılırdı. Dersler deneye ve uygulamaya dayanır, ezbere yer verilmezdi.

Köy Enstitüleri'nin kuruluş düzeni üretime dayalı tam bir işletmedir. İ. H. Tonguç'un öğretisi gezginci bir satıcının el arabasında pazarladığı ürünler gibi apaçık ortadadır. Onun iş eğitimi dizgesi iş içinde iş için eğitimdir. Bu teorinin temeli, direği öğrencilere öğretilen yardımlaşma, başlanılan işin başarıyla bitirilme sorumluluğu, bireyde yaratılan kendine güvenme kişiliğidir. 1944'te Adapazarı'nda meydana gelen depremde evleri yıkılan 20 öğretmenin evleri Köy Enstitülü öğrencilerce yapılarak kendilerine teslim edilmesi bu bilincin utkusudur. Öğrencilere bireysel olarak **"Ben bu işi yapabilirim"**, küme olarak çalışanlar da **"Biz bu işi yaparız"** güvenini kazandıran bu sorumluluk duygusudur. Başlanılan tüm işlerin başarıyla sonuçlanması da bu savımızın doğruluğunu kanıtlar. Bu tür işler içinde yoğrulan öğrencilerde de karakter oluşumu kendiliğinden doğar. Örneğin **Beşikdüzü** öğrencilerinden Karadeniz'e balık avına gönderilen bir ekip enstitülerine birkaç ton balıkla döner. **Çifteler**'de kendi kestikleri tuğlayı pişiren öğrenciler fırının ortasından ateş fışkırıncaya değin fırına yakıt atar, tuğlayı pişirir. **Pazarören**'de koyun güden öğrenciler hayvanları kurda kuşa kaptırmadan ağılına getirir. Kız öğrencilere verilen çarşaf, çamaşır, dikiş, bulgur, tarhana, nişasta,erişte, turşu üretimi istenilen zamanda yapılır.

Görülüyor ki İsmail Hakkı Tonguç'un uygulattığı her iş, bir gereksinmenin karşılanması için yapılıyor. Hiçbir zaman bir göstermelik değildir. Tonguç, yaşama dayalı uygulamasıyla dünyaya örnek olmuştur. Özverili, sorumluluk duygusu yüklenmiş elinde sanatı olan, tuttuğunu koparan bir öğretmen kitlesi yetiştirdiği için mutlu olmuş, kendisine iftira edenlere pabuç bırakmadan yaptığı işin doğruluğuna inanmıştır. Başına felâket gelen öğrencilerine, "Koşullar ne olursa olsun siz ülke için doğru olanı yapmaktan çekinmeyin, iktidarların amansız ve acımasız çarkları sizi doğru yolda giderken yalnız bileyebilir" demiştir.

Tonguç, yalnız öğretmenle köylünün kalkındırılamayacağını da bilir. Tarım ve sağlık bakanlıklarını da bu işin içine katar. Enstitülerde uygulanan tarım çalışmalarının daha verimli olması için Tarım Bakanlığından tarım öğretmenleri alır. Enstitülerde yetiştirilmesi kararlaştırılan köy sağlık memurları için Sağlık Bakanlığının doktor, laboratuvar, hastane ve dispanserinden yararlanır. Türkiye eğitim tarihinde üç bakanlığın koordine çalışmasını da **Tonguç** sağlar. **Tonguç**'un Köy Enstitülerindeki başarısının başka bir tutarlılığı da yönetici, öğretmen, ustaöğretici ve öğrenciler arasında yaşattığı dayaksız, küfürsüz, korkusuz, tehditsiz arkadaşlık bağlarıdır.

Köy Enstitülerinden başka öğretmen yetiştiren okullar yetiştirdikleri öğretmenlere kuru bir diploma vererek Bakanlığın emrine yollar. Onların yüzlerini bir daha göremez. Çalışmalarını izlemez.

Tonguç'un Köy Enstitülerinde ise köy koşullarına göre yetiştirdiği örğetmenleri köylere yollarken, onların eline okunacak kitap, öğrencisine ve köylüsüne sanat öğretecek marangoz, demirci, duvarcı, dikiş takımları verir. Köyde modern tarımı geliştirmek için de pulluk, at, araba, arıkovanı, cins inek verir. Köy öğretmenleri arasında uyguladıkları işlerde rekabet yaratır. Köy Enstitüleri bu öğretmenleri emekli oluncaya değin köylerdeki işlerinde denetler. Başarısızları kursa alarak yetiştirir, işinin başına yollar. Gerektiği zaman bu öğretmenlere yardımcı ekipler yollar, onları kesinkes başarıya ulaştırır.

Ne yazık ki iş bu evrede iken köylünün kalkınmasını istemeyen sömürücüler bu güzel kurumları Türk ahlâkına yakışmayan bayağı iftiralarla taşa tuttular. Gomonist yuvaları deyip, kız, erkek öğrencileri bir arada uygunsuz yetiştiriliyorlar diye suçlarlar. Binlerce kişi aynı oyunu beraber oynuyor, oysa Anadolu'da bu oyunları iki kişi oynar. Bu bir devrim hazırlığıdır. Cinsel arzuları kışkırtan türküler söyletiliyor. Din, ahlâk elden gidiyor. Bunlar mülk düşmanı, köylüyü baştan çıkaracaklar. Bize demirci, yapıcı, tarımcı öğretmen gerek değil. Biz essah öğretmen isteriz. Kapatın şu gomonist yuvalarını diye ülkeyi ayağa kaldırdılar. Özellikle bu iftira kampanyasını sürdürenler hiç enstitü görmeyenlerdir.

1946 seçimine katılan toprak ağaları kurdukları D.P'yle, CHP'nin Atatürkçü kanadının açtığı Köy Enstitüleri ile topraksız köylüyü topraklandırarak onları mülk sahibi yapmak için çıkardıkları ÇİFTÇİYİ TOPRAKLANDIRMA KANUNU utkusunu kendi çıkarlarına uygun bulmadılar. Mülk elden gidiyor iftira kampanyasını yürütenlerin çoğu bunların zavallı topraksız beslemeleridir. 1946 seçimi sonunda CHP'nin çıkarcıları da aynı iftira kampanyasına katılır. Eski kabine değiştirilir. Onun başarılı Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç görevlerinden uzaklaştırılır. Oysa CHP'nin Cumhuriyet kurulalı beri en büyük başarısı ve yurda yararlı hizmeti Köy Enstitüleri ile ÇİFTÇİYİ TOPRAKLANDIRMA KANUNU'dur. Atatürk düşmanları bu bayağı eylemleriyle Atatürk'ün kurduğu CHP'yi bir daha iktidara getirtmezler.

1946 - 1950 arasındaki Milli Eğitim Bakanlığı Tonguç'un Köy Enstitülerinin öğretim programını değiştirdiler. İş eğitimi derslerini, iş eğitimi tarihini kaldırdılar. Zirai işletme ve kooperatifçiliği bir girdi çıktı durumuna soktular. Köy Enstitülerinin yetiştirdiği meyve bahçelerini, ormanlık ve korulukları kuruttulur, odunlarını mutfaklarda yaktılar. Devletin dövizle getirttiği cins inekleri, tiftik ve koyun sürülerini bakımsızlıktan öldürttükleri duyuldu. Köy öğretmenlerinin ellerindeki kitaplar toplatıldı. Devletin binbir emekle çıkarttığı devlet (dünya) klâsikleri, Köy Enstitüleri Dergisi çuvallara doldurularak Seka'ya yollandı. Öğrencilere serbest kitap okuma yasaklandı...

Ulusa yük olmayan, köylü kitlesini çağdaşlaştırmaya çalışan Köy Enstitülerini kapatanlara, köylüyü yüzyıllarca kara bir kütük gibi okumasız bırakanlara İsmail Hakkı Tonguç kitaplarında şöyle seslenir: **"Köyde eğitim, her engeli, her zorluğu yok ederek gerçekleştirmek zorunda olduğumuz ana davalardan biridir. Halka hizmet edip etmeyen insanlar olduğumuzu bu gibi işlerde tutacağımız fikrin niteliğiyle gösterebiliriz. Bilgisiz insan, 'gerillikten ve uyuşukluktan ayrılmak istemiyor' diye onun dünya anlayışına mı katılacağız? Aydınlardan kendi çocuğunun okumasız kalmasına dayanabilen, razı olan bir tek kişi çıkar mı? Milletin çocuklarını okutmaya sıra gelince niçin aynı heyecanı ve titizliği göstermiyoruz? Yaşamanın amacı ileri millet olarak yaşamaktır. Ortaçağ yaşamından ayırdedilmeyen, geri bir yaşama razı olan insan kalabalığıyla çağımız uygarlığına katılamayız, diri ulus haline gelemeyiz. Yeni uygarlığın nimetlerine kavuşmuş, çoğunluğu bunlardan mahrum kalmış ulus olur mu? okumasız kitle, sayısı pek az tutan aydın zümre için yüz karası değil midir?**

Toplumu yönetenler hep belli bir sınıftan gelmişler, gerçek yetenekli insanlar bulundukları yerlerde sönüp gitmişlerdir. Milli varlığımızı oluşturan bu değerleri niçin söndürüyoruz?..."

Köy Enstitülerini kapatanlar milli ve manevi kalkınma havalarıyla köylünün yönünü öte dünyaya çevirdiler. Ortaklıkta köylü çocuklarına hanyayı, Konya'yı öğretecek okul da kalmadı. Yaşamdan kopuk dizgelerle dört duvar arasında kara tahtalı, kara kaplı kitaplarıyla öğrenimi ezbere çevirdiler. Bu okullarda yetiştirdikleri milyonlarca değerli çocuklarımız niteliksiz eğitim yüzünden sokak ve kahve adamı oldular. Gençlerde hırkızlık, cinayet, kaçakçılık aldı yürüdü. Kentlerde kapı çalanlardan korkulur oldu...

Ey Türk Ulusu'nun eğitimcileri, aydınları, sanatçı, bilim ve siyasi adamları kapıkulu yetiştiren okulları neden çağdaş okullara çevirmiyorsunuz? Bu yıkımı seyretmek sizlere yakışır mı? Bizim adamlarımız niteliksiz eğitim yüzünden, Arap şeyhlerinin, Alman ırkçıların oyuncağı mı olsunlar? Güzelim ülkemizde kimsenin kulu olmadan, diri bir ulus olarak yaşamak hakkımız değil midir? Bu topraklarımızdan yepyeni bir yaşam fışkırtmak onurlu Türk ulusu'na daha çok yakışmaz mı?...●

suyüzü

Nusret Kemal OTYAM

Suyun yüzü bir ayna
İçinde mavi bulutlar
İçinde beyaz bulutlar var
Suyun yüzü bir ayna
İçinde dallar var salkımsöğüt
Börtüböcek uçan kaçan
Allı morlu kanat açan
Gözler var mutlu güleç
Gözler var durgun
Gözler var dalgın
Gözler var sevdalı ıslak
Suyun yüzü bir ayna
Başlar var düşünceli
Başlar var bulutlarda dolaşan
Başlar var yumruk gibi
Başlar gece ay mavisi
Gündüz güneş sarısı
Suyun yüzü bir ayna
İçinde cümbür cemaat insan
Kimi kaygılı kimi umut dolu
Kimi yay gibi gergin
Suyun yüzü bir ayna
Ve içinde memleketim

kıraç toprak teri

İbrahim YILDIZ

derin sürünce kıraç toprakları
törpülenir us gizinde
ağzı açık kalır başka
güzelliklerin
örtmezse eteklerini yelde
imge

musluğunu açınca suların
yeşerir bu evlilik
uçkuru kopar sözcüklerin
biri ötekine değince

26.02.1979 - 06.07.1991

öğrencilerimle

● Gülseren ENGİN

Eşim de aynı ocağa tayin edilmişti. İki doktor olarak işleri paylaşıyor, hastalara daha fazla zaman ayırabiliyorduk. Diğer sağlık ocağında da iki doktor vardı. Gece nöbetlerini birer hafta olarak paylaşmıştık. Ancak biz karı - koca olduğumuzdan iki hafta birden nöbet tutmuş oluyorduk. İki hafta uykusuzluk demekti bu. Yine de güzel günlerdi o günler...

Sağlık Müdürü bana bir de ek görev vermişti. Hemşirelik okulunda Dahiliye ve Farmokoloji dersleri verecektim. Kabul ettim. Böylece hem öğretmenliği denemiş olacaktım hem de maaşıma üç beş kuruş eklenecekti. Buna ihtiyacımız vardı. Havalar iyiden iyiye soğumuştu. Üstümdeki kısa ceket kışı geçirmeye yetmeyecekti. Bir manto almak gerekiyordu. Oysa buzdolabı ve çamaşır makinası alıp gırtlağa kadar borç batmıştık. Daha iskemle bile alamamıştık. Hâlâ komşunun iskemleleri ile idare ediyorduk. Böylece öğretmenliğe de başladım.

İlk gün çok heyecanlıydım. Anlatmam gereken konuyu günlerce önceden hazırlamıştım; ama yine de ellerim titriyor, kalbim delicesine çarpıyordu. Ya anlatacaklarımı unutursam, birbirine karıştırırsam?Kağıttan okuyarak ders anlatmayı da istemiyordum doğrusu... Ben öğrenciyken böyle ders anlatanlara kızar, üstelik dersten de hiç bir şey anlamazdım.

Sınıfa girdiğimde öğrenciler ayağa kalktı. Lise ikinci sınıf öğrencileri genç kızlardı hepsi. Ben ufak tefektim ve yaşımdan küçük gösteriyordum. Bu nedenle onların arasında öğrencilerden biri gibi duruyordum. Bu öğrencilerle iyi bir iletişim nasıl kurulurdu acaba? Öte yandan belli bir disiplin de sağlamam gerekiyordu. Nasıl başaracaktım bunu?

Kendi öğrencilik günlerimi düşünmek yardımcı oldu bana. Daha ilk derste öğrencilerle iletişim kurmuştum. Onlara arkadaş olarak yaklaşmış, ancak belli bir disiplini de sağlamıştım. Derslerimi ilgi ile dinlemeleri, sorular sormaları mutlu ediyordu beni.

Dersler haftada iki gün, öğleden sonralarıydı. Ancak hastaların büyük çoğunluğu sabahtan geldiğinden, çok yorgun gidiyordum derslere. Üstelik sınavlar da vardı. Ayrıca akşamları anlatacağım konuları hazırlamak ve sınav kağıtlarını okumak da gerekiyordu. Ev işleri de beni bekliyordu ve ben bu konuda da çok acemiydim. Sınav kağıtlarını okumaya dalıp yemek yaktığım geceleri unutamam.

Yıl sonunda tüm öğrencilerimin derslerimde başarılı olduğunu görmek çok sevindirdi beni. Son gün gözyaşlarıyla ayrıldık birbirimizden. Ertesi yıl, yine derslerine gireceğime söz verdim. Ancak tayinimin çıkacağını ve sözümü tutamayacağımı bilemiyordum. Sağlık Müdürü telefonla, grip salgını olduğundan söz edildiğini, çevre illerde bu nedenle okulların tatil olduğunu, bu konuyu araştırmamız gerektiğini söylüyordu.

"Grip salgını öyle bir kaç kişinin yakınmasıyla belirlenemez. Virus araştırması gerek. Bizim de elimizde böyle testleri yapacak olanak yok." dedim ama Sağlık Müdürü beni dinlemiyordu bile. Eldeki olanaklarla konuyu araştırıp bir hafta içinde sonucu rapor etmemiz gerektiğini söylüyordu. Elimizdeki tek olanak okulları dolaşıp hasta olan çocukları muayene ederek hastalıklarının ayırımını yapmaktı. Ancak kentin yarısı bizim ocağa bağlı olduğundan ve bu bölgede ilk ve ortaokul olmak üzere çok sayıda okul bulunduğundan iki doktorun, bir hafta içinde tüm öğrencileri gözden geçirip sağlıklı bir sonuca ulaşması olanaksızdı. Üstelik bu işleri, Sağlık Ocağındaki günlük işlerimizi aksatmadan yapmak zorundaydık.

Aslında bir iki okul gezip, "Hasta olan var mı?" diye sorarak; öğretmenlerden alınan bilgileri kağıda geçirip, bilimsel bir çalışmaymış gibi müdürlüğe bildirerek okulların tatil edilmesini sağlamak çok kolaydı. Zaten diğer illerde de bu yapılıyordu. O yıl kış zorlu geçiyordu. Bu nedenle bir kaç haftalık bir tatil herkesin işine geliyordu. Ancak biz okulu yeni bitirmiş, idealleri ve inançları olan genç doktorlardık. Bizden istenen bilgiyi, eldeki olanakları zorlayarak araştırıp, olabildiğince gerçeğe yakın bilgiler toplamak görevimizdi. Bu nedenle kolları sıvayıp, işe giriştik.

Bir yandan eşim, bir yandan ben, öğleden sonraları, okulları dolaşıp, tüm öğrencileri muayeneden geçirmeye başladık. Önce bir plan yapmıştık. Dolaşmamız gereken okulları bir haftaya bölmüş, günlük hedeflerimizi saptamıştık. Kimi gün bir kaç okul birden dolaşmamız ve yüzlerce çocuğu, bir kaç saat içinde muayene etmemiz gerekiyordu. Öğretmenler öğrencileri sıraya sokuyor, hemşire deftere isimlerini yazıyor, biz de önce yakınmaları olup olmadığını soruyor, sonra boğazını muayene edip, sırtını dinliyorduk. Tabii bir de reçete yazma işi vardı ki çok zamanımızı alıyordu. Onun da çözümünü bulduk. İlk günden gözlediğimize göre üç tip hastalık ile karşılaşıyorduk. Boğaz iltihaplanması (Anjin), Bronşit ve grip...Bunlar için ayrı ayrı reçete örnekleri hazırlayıp, Sağlık Müdürlüğünde teksir ettirdik. Çocukları muayene ettiğimizde, hastalığına göre eline basılı reçeteyi tutuşturmak bize çok zaman kazandırıyordu. O güne kadar Trabzon'da böyle bir muayeneye rastlanmadığından, halk şaşkındı. Çocuklarının eve getirdiği basılı reçetelere tepki gösterenler bile oldu. Biz ise yılmıyor, fabrikasyon usulü muayeneye devam ediyorduk. Elbette sağlıklı bir muayene değildi bu; ama ezbere rapor düzenlemekten de iyiydi. Bu arada olan bize oluyordu. Günlük olağan işlerin ve adli vakaların dışında yüzlerce hasta bakmaktan bitkin düşüyorduk. Ancak içimiz rahattı. Doğru olanı yapıyorduk.

Sonuç çok ilginçti. Çevre illerin aksine Trabzon'da grip salgını yoktu.●

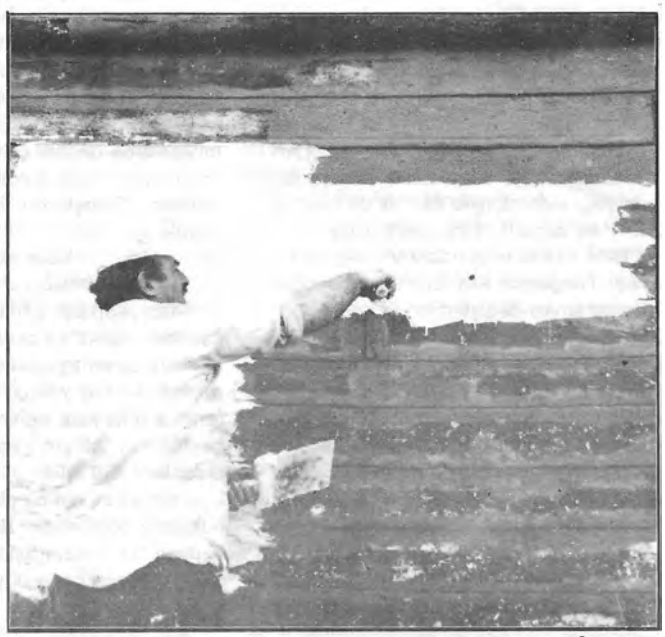

(Fotoğraf: M. Reşat SÜMERKAN)

— *ölümünün 12. yılında*

behçet necatigil'in "ev"leri

● **Mustafa KADEMOĞLU**

Huriye, Behçet, Selma ve Ayşe Necatigil. 16 Ağustos 1962, Perşembe.

Bir sanatçının hakkında yazılan nice yazılardan sonra, bir yanının derinliğine irdelemesi, daha anlamlı olsa gerek.

Bu yıl Behçet Necatigil hocamın 'ev'lerini ve 'ev' konusundaki düşüncelerini vermek istiyorum. Çünkü onun 'mazbut' aile yaşamı yoğun bir şekilde dizelerine yansımıştır.

Necatigil hocamın anısına hazırlanan albümü* incelerken şu soru takıldı kaldı belleğime: Kaç yazarımızın, şairimizin ardından böyle bir albümü hazırlayabildik?

Bu sayı, ne yazık ki çok azdır...

★

Albümün en ilginç yanı, 'ev'leri ve 'aile fotoğrafları' oldu; bu olgu çok anlamlı geldi bana. Demek ki Necatigil, eşi - dostu, işi, karısı, çocuğu, düzenli bir yaşamı olan, 'ev'ine sadık bir eğitimci, bir olgun insan, bir şair olarak yaşamıştır...

İlgi çeken bir diğer nokta da şu oldu: "Çoğu sanatçıların çocukları, babaları öldükten sonra ağır bir yükten kurtulmuş gibi olurlar. Ve, babalarını yazıp anlatabilme olanağından yoksundurlar." Necatigil'de 'ev' teması bende; 'ev'siz olan nice sanatçıyı da çağrıştırdı. Bu yüzden onun bu örnek yaşamını yansıtmanın bir görev olduğunu düşündüm.

"Sağ çıkıp günlük savaştan / Eve bir varsam!" diyordu bir şiirinde. Ev'e tutkunluğunu ise şöyle anlatıyordu: "İnsan bir yere giderken bavuluna bütün odasını, sası - durgun havasını, değişmez alışkanlıklarını koyup, olduğu gibi onlarla gelebilmeli. Yoksa ilk günden gözümde tütmeye başladı tozlu penceresi, yükünü almış kitap ve kağıtlarıyla odam, yılları paylaştıklarım."

Necatigil'de ev, onun sığınağıdır. Onun evi, küçücük dar bir 'oda'dır... Ama bu oda, **'dünyadan da büyük'**tür...

Oturduğu evlerde hep küçük odaları yeğler, oralara sığmaya çalışırdı. Sığardı da... "Ufak, ahşap bir ev; değişmeyen eşyalar, kitaplarla dolu rafların kapladığı duvarlarla çevrili bir oda"ya sığınmıştı yıllar yılı. Bu oda, Beşiktaş'ta, **Camgöz** Sokak'ta, 22 numaralı evin tavan arasıydı... onda silinmez izler bırakmış; şiirlerine, oyunlarına ilham vermişti bu oda.

Ahşap 'babaevi' de 22 numaralıydı. Bu ev, yine Beşiktaş'ta **Dibekçi Kamil Sokağı**'ndaydı. Evlendiğinde ise **Valideçeşmesi, Setbaşı Sokak**, 22 numaradaki evin ikinci katına kiracı olmuştu: "Çatı altı odamın çölünde güneşi başıma yapıştırmış terlere batık, bostanımın eski **dolabını gacur** gucur çevirmekteyim. Yeni bir **eve çıkabilmek için bu** yaz da çalışacağım boyuna." **diyordu bir mektubunda.** Çalıştı, çalıştı; bu kez de **Beşiktaş**'ta, **Akaretler**'de **Nüzhetiye Caddesi** üzerinde **64** numaralı Deniz apartmanının 4. katındaki 23 numaralı dairesini satın alıp oraya yerleşti: "Bu ev bizi ölüme çıkarır" diyordu. Bu ev, onu ölümsüzlüğe taşıyan son ev oldu.

"Ev, yani aile, hayatımızdır. Bizi bir biçime, bir kalıba sokan ev ve ailedir. Evler, çocuklar, yakın akraba. Çok şey evlerde olur. İnsanı saran her hacim, her mekân, her barınak bir evdir.

Delikanlılıkta pek anlaşılmaz evlerin diktası. Rahat evlerde anlaşılmaz. Yirmisinde mi erken, otuzunda belki, sonra sonra. Bu yüzden benim şiirim ya evlere bir övgüdür, ya da bir ağıt. Bütün savaşların temelinde, çekişmelerin, evin, ailenin kurtuluşu, selâmeti vardır bence. Evsizler ev peşindedir; evliler evi ayakta tutabilme çabasında." diyor bir söyleşisinde. Her barınak bir evdir. Bizim çocuklar büyüdü, yani ev büyüdü.

Necatigil'in dünyasında küçük 'İçkievleri' de yer alır. Çok sık olmasa da oralarda, yakın dostlarıyla birlikte olmaktan büyük hoşnutluk duyardı. Ama kalabalık sofraları sevmezdi. Bazan da oralara yalnız başına giderdi...

Bir şiirinde de: **"Evlerle savaş / Savaşların en çetini"** diyordu. Şiirlerinde bu evlerin bu çetin savaşını (dar olanaklar içinde ezilen insanların geçim güçlüklerini, evin, ailenin sıkıntılarını, kopup giden mutluluklarını) anlatmıştı hep. "Edebiyatımızda ilk evler şairi Ziya Osman Saba'ydı. Ben hep evlerin şairi oldum." diyordu bir söyleşide de.

O, evinde önce 'ŞAİR', sonra 'ÖĞRETMEN', sonra da bir 'BABA'ydı. Ve hep öyle yaşadı.

Ölümünün 12. yılında 13 Aralık 1979'da yitirdiğimiz değerli hocam **Necatigil**'in aziz anısı önünde saygıyla eğiliyorum.●

** Behçet Necatigil, Dönemli Yayıncılık A.Ş. (Gergedan Dergisi eki), Hazırlayan: Elçin Yahşi.*

subutay hikmet üzerine

● M. Güner DEMİRAY

Sanat ruhun ışığıdır. Şiirden, müzikten, resimden kısaca sanattan yoksun yürekler acı içindedirler hep. Yaşamın anlamı nedir, bilmezler. Bir ot gibi yaşarlar. Oysa yaşama sevincini, yaşama zevkini bize sanat tattırır.

Her şey sevgiyle başlamaz mı? Bütün gönülleri fetheden, bütün kapıları açan o değil mi? Birbirini sevmeyen insanlardan oluşan toplum ayakta kalabilir mi sürekli? Uluslar arasında barış dengesini sağlayan sevgidir. Eğitim de sevgiyle başlar. Yaşamın temelidir sevgi. Öyleyse bu sevgi nerde var onu bulmalı. Bu da sanatın yapısında gizli. Sevgi tohumlarını gönül toprağımıza şiir, müzik, resim ve diğer bütün sanatlar eker. Hele şiirin özü büsbütün sevgidir. İşte bu sevgidir yüreğimizi ışıklandıran, bizi insanlaştıran. Çağımızda katı gerçeklerin, kuru nesnelerin içinde bulunan insanoğlu sevgiye daha çok gereksinim duyuyor. Sevgi çiçekleri açınca içinde yaşama dönüyor, evren ve insanlar güzelleşiyor.

Sevgi öğretmenleridir şairler. onlardır yaşama anlam veren, geleceğimizi aydınlatan. Ozansız dünya acımasızdır. Onlar bu sert dünyayı yumuşatır, yaşanılır kılar. Hatta çok zaman şiirin öncülüğünde buluruz güzeli, doğruyu, iyiyi. Eleştirmen Memet Fuat'ın dediği gibi: "İyi insan yetiştirmenin en kestirme yolu şiirden geçer."

Sözü Subutay Hİkmet'e getiriyorum. Behçet Necatigil, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğünde onu şöyle tanıtıyor: "Günümüz şairlerinden. Doğumu 1925, Trabzon. Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. Yargıçlık yaptı. Şimdi İstanbul'da avukat. İlk şiiri İnan'da çıktı. 1940 kuşağı şiirini izledi, benimsedi, günümüze kadar getirdi. Hepsi Bir (dörtlükler, 1968), Dünyanın Tadı (1969), Gece aydınlığı (1969) kitapları Trabzon'da basılmıştır, dördüncü şiir kitabı İstanbul'da: Ateş Çiçeği (1976). Yeni şiir kitabı: Zaman Boyutu (1984)'dur. Aylık bir de şiir dergisi çıkardı: Saçak. (29 Sayı çıktı, Ağustos 1976, Mart - Nisan 1980) "Ancak çocuklar için yazdığı şiir kitaplarını bu kısa biyografiye eklemeliyim: Beyza'yı Tanır mısınız? (1976), Şiirlerle Nasrettin Hoca (On kitap birden, 1987), Bir Kuşun İki Kanadı (1988).

Şiir eleştirmeni Mehmet H. Doğan 14.5.1979 tarihli Milliyet Sanat Dergisi'nde ozanımızın sanatı hakkında şöyle diyor: "... belli bir şiir akımının en güzel özelliklerini kendinde toplamış, nerdeyse akımın başlangıçtaki temel çizgisini, havasını unutturmamak gibi bir tarihsel görev yüklenmiş bir başka şairler grubu vardır. Alttan alta, ince bir kol gibi sürdürürler şiir yaşamlarını. (...) Yıllardır başlangıçtaki şiirin tadından bir şey yitirmeden şiir çilesini dolduran Subutay Hikmet bunlardandır."

Evet, o az ve öz sözle derin anlamlar yaratır, yeni dünyalar kurar. Yaşamın serüvenini şiirine taşımıştır. Yarattığı şiirlerinde anıların hüznü açar, yurt sorunları, yurt çocukları sevgi sevgi çiçeklenir, bozkırın ter döken yanık insanları konuşur.

Uzaklarda, denizin enginlerinde görünüverirler ufaktan gemiler. Özlem yüklü, sevgi yüklü gemiler. Umut taşır bu gemiler.

Daima uzaklardan mı gelir gemiler
Uzak sevi limanlarından
Daima ateşli ve tuzlu mudur
Leventlerin damarlarındaki kan
Daima uzaklardan mı gelir gemiler

Ozan sözüdür onun sözü. Halkının nabzı atar damarlarında, doğrunun gözleri onunla görür.

(...)
Biliyorsunuz ya da bilmiyorsunuz
Ben bir ozanım
Hakka ve haklıya taparım
Şiirlerimde insanları ben
İnsan yaparım.

Ateşten bir çiçektir karanlığa karşı duran dirençle. Her kötülük silinecek, doğru ve iyi kalacaktır. Kışlar bahara dönecektir mutlaka.

Karanlığın duvarını
Sevgi kanatlarıyle aştım
Dünden bugüne ulaştım
Hazırlamaya yarını

Yüreğimde yakarını
Ey dost en yüce burçlara dikeceğim
Ben ki o ateşten çiçeğim
Eriten bunca dağın karını.

O, Atatürkçü bir ozandır. Atatürk onun şiirlerinde dize dize ışıldar, fikir fikir yeşerir.

Sen
En ileride en önde
Rüzgar gülü gibi her yönde
Ulusunun ve ulusların bağımsızlığını
Haykıransın

.....
Halkının kalp atışlarını
Damarlarında duyansın

Bütün şafaklar aydınlığa
Seninle uyandı
Yine uyansın

Kuşaktan kuşağa yenilenen adın
Sönmez bir meşale gibi yüreklerimizde
Bırak yansın

Ya çocuklar... Onlara sevgi çiçekleri açmış mutlu bir dünya sunar. Bu, çocukların dünyasıdır. Kuşlar, ağaçlar, çiçekler, hayvanlar, böcekler hep onlar içindir. Onlar için var hepsi de. Ayrıca çocuklar bu şiirlerde barışı, kardeşliği, dostluğu soluk alır gibi gönüllerinde duyarlar:

Daha başlamamıştım okula
Konuk amcalar, teyzeler
Sorarlardı bana:
- Anneni mi babanı mı
Seviyorsun fazla?

Şaşırır kalır birden
Cevap veremezdim onlara.
Sorsalardı şimdi
Derdim ki:
- Bir kuş dolanır yüreğimde
Sabah akşam
Bir kanadı annem
Bir kanadı babam

★

Aydede, Aydede!
Özledik seni
Bir gün geçmekle.

Aydede, Aydede!
Çık buluttan
Gülümse!

Aydede, Aydede
Körebe oynayalım,
Dünkü yerimizde.

Aydede, Aydede!
Annelerimiz çağırıyor

atardamar

Bir Cumhuriyet Aydını
M. SUNULLAH ARISOY'DAN
Şair Ahmet Özer ile eleştirmen Mehmet Yaşar Bilen'e
MEKTUPLAR

26 Mart 1925 - 18 Aralık 1989

M. Sunullah Arısoy,

Tüm yaşamı erdem olan bir cumhuriyet aydınıydı. Şiirler, öyküler, roman yazdı. Dilimizin saygınlığı uğruna savaş verdi, seçkiler hazırladı. **Mustafa Kemal Paşa**'ya bütün yüreğiyle hep bağlı kaldı.

"Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten Bize" adlı çalışması onun on yılını verdiği bir yapıttı. **Türk Tarih Kurumu** önceki kitabı gibi bunu da basmaya razıydı. Ancak o, buna izin vermedi çünkü bu Kurum artık eski Kurum değildi. Sonuçta yeni çalışması **Hürriyet Vakfı**'na verildi. İlk cilt 1987'de çıkmasına karşın ikinci ve üçüncü ciltler dört yıldır basımı bekliyor. Kamuoyu bu iki cildin durumunu merak ediyor.

Dergimizin bu bölümünde **Arısoy**'un **Ahmet Özer** ile **Mehmet Yaşar Bilen** arkadaşlarımıza yazdığı mektuplarını yayımlıyoruz. Bir sanatçıdan önemli izler taşıyan bu tür ürünlere sayfalarımız her zaman açıktır. Anadolu'da yaşayan, sanatın alevini yüreğinde taşıyan insanlara bütün içtenliğiyle kucak açmanın anlamı, böyle bir sayfada biçimleniyor. **Arısoy**'un anısına saygılar sunuyor; adlarına gelen mektupları dergimize veren arkadaşlarımıza, sayfalarımıza fotoğraflarla katkıda bulunan **Arısoy**'un değerli eşi, Sayın **Ülkü Arısoy'a** teşekkür ediyoruz.

KIYI

m. sunullah arısoy'un yaşamöyküsü

yaşamı:

26 Mart 1925 (1341)'de Şile / İstanbul'da doğdu. Babası subaydı. Bu nedenle çocukluğu Doğu Anadolu'da geçti. İlkokula **Hakkâri**'nin **Gevar (Yüksekova)** ilçesinde başladı; **Diyarbakır**'ın **Süleyman Nazif İlkokulu**'nda bitirdi.

Ortaokulun ilk sınıfını **Balıkesir**'de, ikinci sınıfını **Bursa**'da okudu. **Üsküdar** 1. Ortaokulu'nu (Paşakapısı) bitirdi.

Haydarpaşa Lisesi'nin 2. sınıfından, ailesel nedenlerle, öğrenimini yarım bırakmak zorunda kaldı.

5.12.1942'de, Balıkesir'de **"İktisat Vekâleti Garp Linyitleri Mıntıkası İş Mükelleflyetl Takip Müdürlüğü"**nde yüzelli kuruş gündelikle "daktilo" olarak çalışmaya başladı. Müdürlüğün **Tavşanlı**'ya taşınması üzerine, oraya gitti. Oradan **Soma**'ya atandı. 1946 yılında askere gitti. İşletme'den ayrıldığında 2. sınıf başmemurdu. Askerlik dönüşü, siyasal nedenlerle, eski görevine atanması yapılmadı. **Tavşanlı**'ya bağlı **Kılızılçukur Köyü**'ne öğretmen vekili olarak atandı. Dönüşünde, bir süre işsiz dolaştıktan sonra, Garp Linyitleri Tunçbilek İşletmesi Yeni Cezaevi'ne Başişkontrolörü (Başgardiyan) oldu. Sonra cezaevi öğretmeni oldu. 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra çıkan genel af dolayisiyle, hükümlü kalmadığından, Cezaevi "lağvedildi". Gene işsiz kaldı. **Ankara**'ya gitti. 1950 yılı Kasım'ında Sümerbank Ankara Mağazası Muhasebesi'ne memur olarak atandı. 1968 yılına dek Sümerbank'ta çalıştı. Yönetim Kurulu raportörlüğü, Ticaret Servisi Şefliği, Dergi Sergisi Şefliği yaptı. **"Sümerbank"** dergisinin Genel Yayın Yönetmenliğini yürüttü. 1968 yılında, siyasal baskılar nedeniyle, "adı malul" olarak emekliye ayrılmak zorunda kaldı.

Bilgi Basımevi'nin kuruluşuna katıldı. Bir yıl Müdürlüğünü yaptı. 1969 Temmuz'unda Türk Tarih Kurumu Basımevi'ne atandı. 1982 yılına dek bu Basımevi'nde İşletmeden Sorumlu Müdür Yardımcılığı yaptı. 1982 başında -12 Eylül'den sonra- ayrıldı; Kuşadası'na yerleşti. Ölünceye değin orada yaşadı.

yazın, sanat yaşamı:

Arısoy'un ilk şiiri, Yücel Dergisi'nde 1941 yılı Ekim ayında yayımlandı. Adı **"Vasiyet"**ti. İlk inceleme yazısı da, **"18 Yılda Türk Edebiyatı"** adıyla, gene 1941 yılının Ekim ayında, İstanbul Halkevleri'nin yayın organı olan **"Yeni Türk"** dergisinde yayımlandı. O zaman 16 yaşında, Haydarpaşa Lisesi'nin 2. sınıfında öğrenciydi.

Arısoy, şiiri baş iş edinmiş olmasına karşın, öykü, roman, deneme, eleştiri türlerinde de ürünler verdi.

Başta varlık dergisi olmak üzere, (abc sırasıyla) **Adam Sanat, Çağdaş Türk Dili, Dikmen, Dost, Edebiyat Dünyası, Gösteri, Kıyı, Özgür İnsan, Panorama, Pazar Postası, Politika, Seçilmiş Hikayeler, Türk Dili, Yücel** vb. dergilerde yazdı.

Balıkesir Postası, Barış, Cumhuriyet, Son Havadis, Son Telgraf, Tavşanlı Postası, Ulus, Vakit, Vatan, Yeni Ulus vb. gazetelerde kültür yazıları, eleştiriler, gezi notları, kitap tanıtma yazıları yazdı. **"Barış Gazetesi"**nde köşe yazarlığı, Panorama'da başyazarlık ve yönetmenlik yaptı. **"Sanat - Edebiyat"** sayfaları yönetti.

Üsküdar, Balıkesir, Tavşanlı Halkevleri'nin Dil - Edebiyat ve Temsil Kollarında çalıştı. 1961'de **"Meydan Sahnesi"**nde **"Zafer Madalyası"**nda oynadı.

Çeşitli derneklerin yönetim kurullarında görev aldı. 1953'de kurulan **"Türk Edebiyatçılar Derneği"**nin kurucu üyelerinden ve ilk genel sekreteridir. (Öteki üyeler: Başkan **Cahit Sıtkı Tarancı**, 2. Başkan **Suat Taşer**, üyeler: **Avni Dökmeci, Zihni Hazinedaroğlu**). 15 yılı aşkın bir süre Ankara Sanatseverler Derneği (Sanat Kurumu) Sanat Kolu Başkanlığı görevini yürüttü. 1960 - 1963 döneminde Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu, Türk Dili Derneği Yazı Kurulu üyeliği yaptı. Kurum'un ilk Tanıtma Kolu Başkanlığını üstlendi.

1969 - 1979 yılları arasında TRT Ankara Tevlevizyonu'nda **"Bir Güneş Battı", "Bir Portre", "Çağdaş Türk Edebiyatından Örnekler", "Dostluk Üzerine"** dizi programları hazırladı ve sundu. BBC yapımı **"Klasikler"** dizisinin yorumculuğunu ve sunuculuğunu yaptı. Yerli ve yabancı belgesel filmler seslendirdi. Ankara Radyosu'nda da, çeşitli aralıklarla, kültür, eğitim, edebiyat konuşmaları yaptı.

yapıtları:

M. Sunullah Arısoy'un yayımlanmış yapıtları şunlardır:

şiir

Garipler Treni, 1948

Muhteşem Kavga, 1951

Mustafa Kemal Türküsü, 1953

Yaban Mavisi, 1956

Dışa Vuran Karanlık, 1961

Yanlış Yaşadık, 1970

Sabrın Gülü, 1980

Islığını sessiz Çal (Yayımlanacak)

öykü

Tedirginin Biri, 1962

roman

Karapürçek, 1958

seçki (Antoloji)

Deste (Yeni Türk Şiiri: 1), 1953

Türk Hiciv ve Mizah Antolojisi, 1967

Türk Hikâye Antolojisi (Y. Nabi, M. Baydar ile), 1967

Türk Gülmece ve Yergisinden Seçmeler, 1977

Türk Halk Şiiri Antolojisi, 1985

dil

Dil Devriminin 30. Yılı (M. A. Ağakay, Ö. A. Aksoy, A. Dilaçar, M. Ş. Ülkütaşır ile) 1962

Arı Dile Doğru: 1 - 3 (3 kitap) 1962

Arı Dile Doğru: 4 - 5 (2 kitap) 1963

Arı Dile Doğru: 6 (Yayınlanmadı)

türkçeleştirme

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1903 - 1938 arasında bütün yazıp söylediklerini -belgelere dayalı olarak- Türkçeleştirme çalışması. 5000 sayfa.

1) **Mustafa Kemal Atatürk'ün Söyleyip Yazdıkları**. 1. kitap. 1982 (TTK)

2) **Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten Bize** (1903 - 22.4.1920) 1. Cilt. 1977

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten Bize (22.4.'20 - 24.7.'23) 2. Cilt

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten Bize (24.7.'23 - 10.11.'38) 3. Cilt

(Hürriyet Vakfı Yayınları. 1. cilt yayımlandı. 2., 3. ciltler yayımlanacak.)

ahmet özer'e / mehmet yaşar bilen'e mektuplar

● M. Sunullah ARISOY

Sevgili okurlarımız;

Değerli şair ve yazarımız **M. Sunullah Arısoy**'un iki sanatçı arkadaşımıza yazdığı mektuplara bu sayımızda yer veriyoruz. **Arısoy, Özer**'e 10, **Bilen**'e 6 mektup yazmış. Mektupları tarih sırasına göre yayımlıyoruz. Hiçbir yorum yapmadan bir sözcüğü çıkarmadan... Bu mektupları bugün hepimize yazılmış olarak değerlendiriyoruz.

Bir sanatçıya çok yönlü sahip çıkmanın göstergesi, ondan kalan her şeyi değerlendirmektir. **Arısoy**'un yaşamının son yıllarında mektuplarına yansıyan kişiliğini, kendisine yazanlara verdiği yanıtları, bir sevgi adamının yazın yaşamımızı güzelleştirmesi olarak değerlendiriyor; sizleri mektuplarıyla başbaşa bırakıyoruz.

ahmet özer'e mektuplar:

Kuşadası (Karaova), 16.6.1988

Sevgili **Ahmet Özer**,

"Kıyı"nın 26 sayılık koleksiyonu arasından çıkan mektubunuzu aldım. Dergileri aldığımdan bir hafta kadar önce de Sevgili **Yaşar Bilen**'in mektupları ve kitapları gelmişti. Sizin **"Kıyı"**yı göndereceğinizden sözediyordu.

Mektubunuza da, dergilere de çok teşekkür ederim. Hele bundan sonraki sayılarının da gönderileceği haberi beni çok sevindirdi.

Sevgili **Ahmet Özer**,

"Kıyı"yı, önce şöyle kıyısından köşesinden incelemeğe durdum; sonra da sayı sayı daha özenle elden geçirmeye başladım. Derginin sayıları hâlâ masamın üzerinde. Okumamı sürdürüyorum. Benden dergiyle ilgili görüşlerimi sorma inceliğinde de bulunmuşsunuz. Buna da teşekkür ederim.

Elbette bilmezsiniz: Ben, yıllarca -1950'li yıllarda- **Ulus** gazetesiyle (**Yurdakul Mehteroğlu** imzasıyla), Akis dergisinde kültür sanat, edebiyat yazıları, kitap, dergi tanıtmaları, eleştirileri yazmışımdır. O yıllarda çıkan **Varlık**, **Kaynak** vb. dergilerdeki bu yoldaki yazılarımın dışında. Özellikle **Ulus** ile **Akis**'teki yazılarımla, bana ulaşabilen, adlarına **"taşra dergileri"** denilen dergiler üzerinde durmağa çalışmışımdır; gücüm yettiğince bu dergilere dikkatleri çekmek istemişimdir. Aslında, **"taşra dergisi"**, **"taşra sanatçısı"** deyimlerinde, pek de belli edilmek istenmeyen bir hafifseme de vardır! Yanlıştır. Haksızdır. Ama vardır.

Anadolu'da binbir güçlük, yokluk, olanaksızlık içinde dergi çıkarma çabasının çok kutsanması gereken bir çaba olduğu inancı içindeyimdir. O yazılarımda da bunları belirtmeğe, vurgulamaya çalışmışımdır.

M. Sunullah Arısoy, Türk Tarih Kurumu'nda (2 Mayıs 1970)

Bence, Türkiye'de işlenmiş en büyük kültür kıyımı, bunların en bağışlanmazı 1950'lerden sonra Halkevleri'nin kapatılmasıdır. **Halkevleri**'nin çalışma biçimi üzerinde türlü eleştiriler yapabilirsiniz. Çok zaman yetersizliklerini de vurgulayabilirsiniz. Ama **Halkevleri**'nin yaşadığı yıllardaki olanakları, insan, kültür birikimini de dikkate almalısınız.Bu kültür yuvalarının kapatılması, binlerce kitaplığın kapatılması, yüzlerce derginin kapatılmasıdır. Kitaplığının ve dergilerin... Evet. Bundan acımasız, bundan büyük, bundan hayınca bir kıyımı düşünemem ben!

O dergilerdeki amatör coşkunun, yer yer çocuksu şiirlerin, öykülerinin, denemelerin yer alması bir yana, Anadolu kültürünün günyüzüne, günışığına çıkması için uğruna girişilmiş nice onurlu çabaların,emeklerin ürünleriyle doludur. Hele kimi **Halkevi** dergileri vardır ki, onların yeri bugünlerde bile doldurulmuş değildir!

Benim **Anadolu**'da yayımlanan dergilere bakış açım, yaklaşımım özetle budur. **"Kıyı"**yı, elbette bu bakış açımın dışında tutamazdım.

"Kıyı"nın bundan önce yayımlandığı dönemlerde de bana geldiğini anımsıyorum. Gönderdiğiniz sayıların bendeki izlenimlerini de, **"dergi için görüşlerimi öğrenmek istediğinizi"** bildirmek inceliğini gösterdiğiniz için, içtenlikle, özetlemeğe çalışıyorum:

"Kıyı", önce biçim, sayfa düzeni bakımlarından hiç de **"amatör"** bir kimlik taşımıyor. Kimi sayıların,kimi sayfalarında başka türlü de düzenlemeler yapılabilirdi ama **genel** bakımından **"taşralı"** değil. Bu noktayı öne alışım nedeni, bir derginin sunuluş biçimi, sayfa düzenlemeleri, okurun o dergiye yakınlığını sağlayıcı başlıca etkenlerden biridir de ondan.

Derginin başlıca iki özelliği, içerik bakımından, dikkati çekiyor: 1) Yerel değerlere yer vermesi. Bu çok önemli bir olay bence. Anadolumuzun bağrında nice değeri bilinmeyen değerlerimiz,haktanımazlık, değerbilmezlik hışmına uğramışlardır. İmparatorluktan kalma

batası bir alışkanlıkla, sanki bütün değerler, önemli ozanlar, yazarlar, tümüyle sanatçılar yalnız **İstanbul**'da çıkarmış, ya da **İstanbul**'da boy atarlarmış gibi! Bugün de olan budur. Oynanan, hiç değişmeyen bir **"bizans oyunu"**dur!

Bu oyunun geçerliğine, doğruluğuna, haklılığa, **"ahkaklllğl"**ne ben hiç inanmadım. O bakımdan, **"Kıyı"**nın özellikle, gerçekten yerel sınırları da aşmış nice değerlerine yer vermesini, onları anmasını; yerel sınırlar içinde kalsa bile o kişilerin, değerlerin bölgede yaşayanlara -hiç olmazsa- anımsatılmasını, gerçekten kutlanacak bir girişim olarak değerlendiriyorum.

Özellikle **Orhan Peker**'in, **Subutay H.Karahasanoğlu**'nun, **Bedrl Rahmi Eyuboğlu**'nun, **Haluk Ongan**'ın, **Ömer Kayaoğlu**'nun, **Aliye Aşırbaylı**'nın, **İsmet Zeki Eyuboğlu**'nun, **Naim Tlrall**'nin, **Bedrl Glder**'in, **Sabahattin Eyuboğlu**'nun, **Halil Nihat Boztepe**'nin, **Hasan Izzettin Dinamo**'nun, **İlhan Demiraslan**'ın **"Kıyı"**da özel yer alması çok anlamlı, çok değerlidir. Bu konudaki dikkatlerini, emeklerini esirgemeyen arkadaşlarımı içtenlikle kutlamak isterim.

Sayın **Aslan Pulathaneli**'yi özellikle ayırdım. Ona özel önem ve değer vermenizi de çok yerinde buldum. Başka ülkeleri bilmem ama sanırım ülkemizde Sayın **Arslan Pulathanell** gibi özgün bir kişiye kolay kolay rastlanamaz. Yazık ki, hak ettiği ilgiyi ve değerlendirmeyi görmüyor! Demin belirtmeye çalıştığım nedenlerle! Sizin Sayın **Pulathanell'ye** ayırdığınız yer az bile. Yalnız, bu haktanırlığınızı dikkate alsak, gene de sizi kutlardım.

Sayın **Pulathaneli**'nin bende, geçmiş yıllardan kalma üç mektubu var: Blri, (ilki) 7.2.1954 tarihli. **"Garipler Treni"** adlı şiir kitabı istiyordu. İkincisi, 6.6.1955 tarihli. **"Garipler Treni"**ni gene istiyor. Üçüncüsü 19.10.1970 tarihli. Hem **"Yanlış Yaşadık"**ı istiyor, hem de **"Garipler Treni"**ni istemeği sürdürüyor.

Benim de, oldukça zengin sayılabilecek (200 büyük klasörlük) **"kesik kolleksiyonu"**m vardır. Mektuplarım -gelenler gidenler- soyadlarına göre sıralanmıştır. Yanıtlarım, gelenlere eklidir. Ne ki, yıllardır bir türlü göçerlikten kurtulamadığım için, bu alanda çok fire verdim. Şimdi bakıyorum. Sayın **Pulathaneli'ye** verdiğim yanıtların -yanıtlamışımdır- bende kopyaları yok! Ne yazık! **"Garipler Treni"** benim ilk şiir kitabımdır. Öyküsünü **"Günümüzde Kitaplar"**a anlatmıştım. O yıllarda bende **"mevcudu yok"**muş anlaşılan. Eğer, 1970 tarihinde mektuba yanıtımda da **"Garipler Treni"**ni gönderememişsem, Sayın **Pulathaneli'ye** lütfen iletiniz, bulabildiğim bendeki bir nüshanın fotokopisini kendisine yollıyabilirim. Selâmlarımı, sevgilerimi de iletmenizi rica ederim.

Derginin ikinci yönü şu: Büyük kentlerde yayımlanan bir çok dergiden hiç de daha aşağıda değil. Yazarları ile, ozanlarıyla, ele aldığı konularla, bu konulara yaklaşımlarıyla, Bu da ayrı bir başarıdır.

Derginin bence en önemli yanlarından biri şudur: Sevgili **Mustafa Kemal Paşa**'mızı anmada kusur etmemişsiniz. Ne güzel! Şimdilerde, **Atatürk** için şiir yazmamakla övünen ozanlarımızı gördükçe, yüreğimin nasıl sızladığını anlatamam.

Cemal GÜrsel, Tahsin Banguoğlu, M. Sunullah Arısoy. (Türk Dil Kurumu, 26 Eylül 1962).

Dikkat edersiniz son yıllarda, hernen hiçbir edebiyat sanat dergisinin Kasım sayılarında **Atatürk** yok! Bunun yıllardır dirençli sürdürücülüğünü yapmış **Varlık** Dergisi'nde bile! Bu, bence ayıbın ötesinde bir olaydır!

Bunları söylerken, yazarken, **Mustafa Kemal Paşa**'ya artık gına getirilmiş, gözü yaşlı, sümüklü övgüler düzelim mi demek istiyorum. Şiir değil de miir bile olmayan bir takım elalıştırmaların mı yayımlayalım diyorum? hayır! Bunları demek istemiyorum. Öldüğü gün doğanlar bugün elli yaşında! Artık Sevgili Mustafa Kemal Paşamızın yası mı tutulurmuş!

Ama Sevgili **Mustafa Kemal Paşa**'mızı bu zoraki **"törenci"** havadan kurtarmanın zamanı gelmemiş midir? Onu, törensel anmacılıktan kurtarıp anlamaya çalışmak, ona göre, bağımsız, dahası eleştirel bir gözle değerlendirmeğe çalışmak gerekmez mi?

Benim içtenlikli inancım şudur: **Mustafa Kemal** Olayı, bütün boyutlarıyla anlaşılmadıkça, yansız değerlendirilmedikçe, onun bildirisinin özü ortaya çıkarılmadıkça, ülkenin mutluluğunu, esenliğini gerçekleştirmek güç iştir. Olamaz dahası. Şu koşulla ki, **Mustafa Kemal Paşa**'mız bir varış noktası değil, bir çıkış noktasıdır. Ancak, onun yörüngesini iyi, sağlıklı, yansız saptamak gerekir!

Bu konuda çok coşkuluyumdur. Daha uzatmak istemem. **"Kıyı"**nın, bunca **Mustafa Kemal**siz dergilerin arasında ona saygılı bir yer vermesini de, kendi açımdan, sevindirici, gönendirici buldum.

Bu konudaki, duyarlığımı bir ölçüde de olsa belirtebilir umuduyla size **"Atatürk'ten Bize"**yi de gönderiyorum.

Bir de sanırım **"Yanlış Yaşadık"** yok sizde, onu da. **"Tedirginin Biri"**ni de. Öteki kitaplarımın bende fazla nüshası yok yazık ki!

Sevgili **Özer**,

Mektubum ne kadar uzadı değil mi? Demek, derginizi, çok sevmişim. Görevinizden olacak, yöneticiler arasında adınız görünmüyor ama emeğin ağırlığının sizde olduğu da seziliyor. **"Kıyı"**ya emeği geçen bütün arkadaşlarıma, bu başarılarından dolayı, sevgilerimi iletiniz. Kutladığımı söyleyiniz.

Sizi de kutlar, çalışmalarınızda başarılar dilerim. Sevgiyle gözlerinizden öperim. Gönderdiğiniz şiir kitaplarınızı da özenle okumaya durdum. Mektubum çok uzadığı için, onların üzerinde ayrıca duramadım. Ama siz, genç kuşağın kimliğini belirlemiş bir ozanısınız. Bu yetmez mi?

Sevgiler.

Kuşadası, Karaova: 8.10.'88

Sevgili **Özer**,

Beni çok duygulandıran, sevindiren güzel mektubunu aldım. Geç yanıtlıyabiliyorum. Daha önce yazmış mıydım, bilmiyorum, kısaca özetliyeyim: Benim Atardamarım birkaç yıldan beri tekliyor. E, ben ne Türk, ne Yunan Başbakanı değilim ki, el bebek gül bebek edilip de ameliyat olabileyim. Nerden baksan, devletçe **"ikinci sınıf vatandaş"** olarak **"tescil"** edilmişim. Kendi olanaklarımız da, yurttaşlık derecemize göre elbette. Nerde o milyonlar! Bu yüzden, çalışmalarım zaman zaman aksıyor. Özellikle, ağrılar yazı yazmamı önemli ölçüde engelliyor. Gidebildiğiyere dek gidecek! N'apalım?

Atatürk'le ilgili bir yazı sunuyorum. Biraz gecikti mi acaba? Biraz da uzun mu oldu? Kendimi bu kadar dizginliyebildim! **"Atatürk'ten Bize"**den bir tane daha gönderdim adresine. Ne oluyor bu kitaplara anlamıyorum. Daha önce gönderdiğim dostlardan bir kaçının de eline geçmemiş! Kitapsever yurttaşlarımız mı çoğalıyor, nedir?

"Kıyı"nın, önemli bir eksikliği giderdiği kuşkusuz. Bilebildiğimce, Anadolu'da yayımlanan başka dergi de yok. Sizin, özenli çalışmalarınızla **"Kıyı"**nın, yöresel bir dergi değil, giderek **"Anadolunun Sesi"** olmasını dilerim. Emeği geçenlerin tümünü de yeniden kutlarım. **Pulathaneli**'ye sevgilerimi, selamlarımı iletirsen sevinirim. Gönül, bunca yılın şaşılacak bir dirençle, özenle, sevgiyle birikiminden daha geniş ölçüde yararlanma olanaklarını sağlamak gerekmez mi?

Mucize Öztürk, bir avukat arkadaşımız. Siz yaşlarda. Çok aklı başında, çalışkan, iyi okuyan, öykücülüğü çok seven bir kişi. Ben, burada en çok onunla konuştuğum sıralarda mutluluk duyuyorum. Daha önce bir kaç öyküsü yayımlanmış. Bir tanesi **Varlık**'ta yayımlanmıştı. Destek görürse, daha iyi şeyler yazacağını sanıyorum.

Bilen'den epeydir, mektup gelmiyor. Bu sayıda eleştirisini okudum.

Arada bir yazışalım. Yalnızlığım giderilmiş oluyor. İlgine teşekkür ederek, gözlerinden öperim.

Selamlar, sevgiler..

Kuşadası (Karaova), 3.11'88

Sevgili **Ahmet Özer**,

Hem telgrafını, hem mektubunu aldım. Çok teşekkür ederim. Daha önce yazmış mıydım, bilmiyorum. Bizim ev, Kuşadası'na 9 km. uzaklıkta. Her zaman kasabaya inemiyorum. P.K.'na gelenleri de haftada bir alabiliyorum. Telgrafını, P.K.'na not koymuş PTT, saklamış! Geldiğinden çok sonra, kasabaya indiğimde not'u gördüm de, öyle telgrafın elime geçebildi. Teşekküre dururken de mektubun geldi. Bizim buraları **"köy"** bile saymıyorlar. **"Ev"** adresine de göndersen, gene dağıtımı haftada bir yapıyorlar. 10 yıldır telefon bekliyoruz, bağlanacak diye! Burası, bildiğin gibi, Beytüşşebab değil; Kuşadası! Kalkınıyoruz ya, işte böylesi!

Özellikle telgrafın beni çok duygulandırdı; ardından gelen mektubun ise, bunu daha da pekiştirdi.

Yıllardır yazıyorum, söylüyorum, konuşuyorum ama derdimizi bir türlü anlatamıyorum: **Mustafa Kemal Paşa**'yı iyi anlamak gerekir. Eksik olma, **"Atatürk'ten Bize"** için yazdıklarına teşekkür ederim. Ama şu gerçeği de vurgulamakta bir sakınca görmem: Bu, beş bin sayfayı bulan bir çalışmadır. 1980 - 1985 arasında her gün dursuz duraksız on saatimi almıştır. TDK'de yayımlanan **"Söylev"**de de katkım vardı. **"Çok az"** falan gibi sözler yazmışlar ama gerçek öyle değildir. Ülkemizde, **"Mustafa Kemal Paşa Olgusu"**, bütün boyutlarıyla iyice anlaşılmadıkça, kavranmadıkça, esenlikli bir kalkınma, yükseliş yönteminin kolay kolay uygulanamıyacağına da inanmışımdır. Yazıkki, 1945'lerde başlayan demokratik düzene geçme savaşımızın bugün vardığı nokta, bu inanmışlığı da büyük ölçüde doğrular niteliktedir. Keşke yanılsaydım!

VIII. T.D.K. Kurultayında Yayın Komisyonu Sözcüsü olarak konuşurken. 4.7.957, 2. Birleşim, 2. oturum.

Özellikle, öğretmenlerin, genç yazarların, ozanların bu gerçekler üzerinde düşünmelerini ne kadar istiyorum! Bununla, ülkemizde herkesi **"tek düşünce"**ye bağlamak da istemiyorum. Hayır! Ama gerçekleri gözden ırak etmiyelim, diyorum. Bir takım adamlar, kimlikleri ne olursa olsun, hem **"ben muhafazakârım"** diyor, hem de **"ben Atatürkçüyüm"** diyorsa, bunlardan birinde yalan söylüyor demektir; hiç olmazsa doğru söylemiyor demektir. Kürsülerden âyet okunarak Atatürkçülük yapılmaz; Dil Devrimine karşı çıkılarak, birkaç sözcükden korkularak, uygarlık yarışına girişilemez!

Ben en çok, Türk solu'nun Mustafa Kemal Paşa'yı gereği gibi değerlendirememesine yakınırım. O yüzdendir ki, Türk toplumu yapması işden bile olmayan toplumsal, kültürel, ekonomik vb. atılımları yapamamıştır. Başlanmışlar da, yozlaştırılmış, enezleştirilmiştir. Üstelik Mustafa Kemalci olmanın, diyelim sosyalist olmaya hiç de engel olduğunu sanmıyorum. Tutucunun, şeriatçinin tutumunu anlıyorum; dahası onlara hak bile veriyorum. Mustafa Kemalci olmamalarına.

Neyse, bunlar biter tükenir dertlenmeler değil ki!

Sevgili **Ahmet Özer**,

Evet, yıllar nasıl da geçip gidiveriyor. Mektubunu okurken anımsadım: Dergide kapak oluşum 1956 yılındaydı sanıyorum. 31

yaşımın baharını mı sürüyordum? Ne böyle atardamarım teklemişti; ne sarı kıvırcık saçlarım dökülmüş, kelim çıkmıştı! Biraz fazla mı gündemdeydim acaba? Öyle gibime geliyor!

Mektubunu okuduktan sonra, kapak fotoğrafımı buldum, baktım! Kırışıklıklarım da yokmuş! Hay Allah!

"Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" öyle bir dizi yapmıştı. Ben, **Nezihe Meriç, Attila İlhan,** sanırım **Ö.F. Toprak**, vb.

Kendi kendimize takılır olmuştuk! Aradan, baksana 32 yıl geçmiş. Hem de nasıl!

Beni, unutulmuş anılarıma götürdün. Ona da teşekkür ederim.

Sevgili **Ahmet Özer,**

Ne zamandır, kafamda oluşup duruyordu: **"Karaova Denemleri", "Karaova Günlüğü"** genel adları altında bir şeyler yazmaya. Nedense, ben dürtüklenmeden yola çıkmıyor muyum neyim? Senin uyarın, bu tasarımlarımın yeniden gün ışığına çıkmasına yaracak sanıyorum.

Genç arkadaşlarımın dergideki yerlerini alıp da **"fuzuli şagil"** olmak istemem; ama elim erdikçe zaman zaman **"Kıyı"**ya deneme, günlük vb. şeyler göndermeğe çalışacağım. Arada bir belki şiir!

Gösterdiğiniz yakın ilgi, beni yeni coşkulara götürüyor. Bıkkınlığımdan kurtuluyor gibi oluyorum.

Sana, dergiye emeği geçen bütün arkadaşlara, sayın **Arslan Pulathaneli**'ye, selamlar, sevgiler.

Gözlerinden öperim.

Kuşadası (Karaova), 19.11.'88

Sevgili **Ahmet Özer,**

"Kıyı"yı aldım. Lütfetmiş birden çok göndermişsin. Makbule geçti. Burada, dergiyi görmeyenlere verdim. Hem sevindiler, hem beğendiler.

Sanıyorum, **Mustafa Kemal Paşa**'mıza sevgisini, saygısını sürdüren tek dergi de Kıyı!

Varlık'ın Kasım sayılarını gördükçe, rahmetli **Yaşar Nabi**'nin, sanırım, kemikleri sızlıyordur!

İstanbul'da Anten A adlı bir firma, -şu TV'de **"Hanımlar Sizin İçin"** programını düzenleyenlerden bulmuş, nerden aklına gelmişse benim **"Karapürçek"**i TV dizisi yapmaya durmuş. Senaryosunu bile yazmışlar. Araya sora adresimi buldular. Gene şaşılacak bir şey TV Drama Kurulu da, **"Karapürçek"**in dizi olmasını onaylamış! Senaryoda kimi düzeltmeleri yapmak, oyuncuları seçmek vb. işler için beni **İstanbul**'a çağırdılar. Yarın (20.11.88) **İstanbul**'a gidiyorum. Oradan **Ankara**'ya geçmem gerekecek. Şu atardamarımı bir yeniden hekim elinden geçireyim diyorum. Anlaşılan epeyce **Kuşadası**'nda olmıyacağım. Siz, dergiyi gene P.K. 53 adresine gönderin. Buradaki dostum avukat **Mucize Öztürk** bana onları yollayacak.

Ben, size **İstanbul**'dan yeniden yazacağım.

Başarılar, esenlikler, sevgiler.

Kuşadası / Karaova / 25.5.'89

Sevgili **Özer,**

Sonunda **Kuşadası**'na döndük. Döndüğüm epey oldu ama **Bilen**'e de yazdım, bir takım hastalıklar yüzünden, onlarla uğraşmaktan kendime gelemedim. **Ankara**'da üç ay kadar kaldım. Bir ameliyat geçirdim. Onun da ayrıca etkisi vardı tabii..

Geldiğimde **"Kıyı"**ların beni beklediklerini gördüm. Çok sevindim. **"Yeni Düşün"** kapanınca, **"Karşı"** artık yayını kesiyoruz deyince, yüreğim cız etmişti. **"Kıyı"**nın yayınını sürdürmesi, **"Karşı"**nın yeniden yayıma başlaması benim için çok sevindirici oldu.

Ne yapıp edin **"Kıyı"**yı yaşatmalısınız. Kolay iş değil biliyorum bilmesine de, gene de yaşamalıdır diyorum.

Bu yakınlarda, bir terslik olmazsa **"Kıyı"** için birşeyler göndermeğe çalışacağım.

Bunu, şimdilik bir **"merhaba"** kabul et.

Buralara bilmem ki yolunuz düşer mi? Bizim eve on yıl bekledikten sonra -çağ atlıyoruz ya!- telefon bağlandı. Onu da yazayım, bakarsın gerekebilir: Kod. 63 63 / 15 06

Başarılar dileyerek, özlemle gözlerinden öpüyorum.

Sevgiler.

Kuşadası / Karaova / 2.6.'89

Sevgili **Özer,**

Ne zamandır **"Kıyı"**ya birşeyler göndermek istiyordum. Birkaç gün önce, elime '85'de yaptığım bir çalışma geçti: **Cahit Sıtkı Tarancı**'nın mektuplarından taradığım, ozanlar, yazarla ilgili görüşleri, eleştirileri..

Tarancı'yı ben hem ozan olarak sevmişimdir; hem de çok iyi dostumdu. Özellikle hastalığı süresince -övünmek gibi olmasın- baş ucundan ayrılmamışımdır; tedavisi için, o yıllarda, başvurmadığımız yer kalmamıştı. İlgiyi toplayabilmek için, o yılların **"şah"** dergisi **"Akis"**te kaptırmıştım **Metin Toker'e**. Yazı da benimdi.

Yazı biraz uzun. Sanırım birkaç sayıya bölmeniz gerekecek. Sizce sakınca var mı. Bu tarama, derlemeden, ilerde incelemecilerin de yararlanacaklarını sanıyorum.

Yayını istemezseniz, yazıyı lûtfen göndermeni rica ederim; çünkü, o kadar sayfayı yeniden yazamam. İlk çalışmayı da, yeniden elden geçirip, yeniden yazdım da..

Burhan Günel'in **"Karşı"**nın yayımını sürdrürmesi kararına da sevindim. Yazdım da kendine.. Amatör nitelikte ama yazınımızın rengini, heyecanını, ileriye dönüklüğünü belirleyen dergiler benim çok özen gösterdiğim, çok sevdiğim dergilerdir. Yaşamaları beni nasıl sevindirir, bilemezsin.

"Kıyı"ya emeği geçenlere sevgiler, saygılar..

Başarı, esenlik dileklerimle gözlerinden öpüyorum.

Sevgiler,

Kuşadası / **Karaova**, 22.8.'89
(Tel.: 9 - 63 63 / 15 06)

Sevgili **Özer**,

Mektubunu dün aldım. İlgine teşekkür ederim. **İsviçre**'ye gideceğine sevindim de **"neden"**ini yazmamışsın. Umarım **"yazın"**la ilgili bir gezidir.

Cahit Sıtkı Tarancı yazısının **"Kıyı"**nın Ekim sayısında yayımlanması çok yerinde olur. Benim de aklıma gelmişti de, yazmayı unutmuşum demek.

Sevgili Cahit Abi'yle fotoğrafımız var mı? Aramam gerekir! Ölümünde yapılan törende, onun büyük boy bir fotoğrafını ben taşımıştım. Bulabilirsem onu göndermek isterim.

"Kıyı"nın 50. sayısına ulaşması gerçekten heyecan verici bir olay. Çabanızı nasıl desteklediğimi, dilimin döndüğünce, belirtmeye çalışıyorum. Bilen de **"Devrek Postası"**nın edebiyat sayfalarını gönderiyor. O sayfaları da çok seviyorum. Kendisine yazdım; gazetenin o sayfası, her elime alışımda beni 1940'lara götürüyor. **"Balıkesir Postası"**nda her ay bir **"Edebiyat - Sanat"** sayfası yapardım. Kimi şiirleri de, kumpası elime alır kendim dizerdim! Sonra **"Tavşanlı Postası"**.. Bu çabalar, Anadolumuzun kültür damarlarını besleyen girişimlerdir. Yazık ki, bana göre, yeterince desteklenmiyor. Dahası hiç desteklenmiyor.

On yıl sonra bizim eve de telefon bağlandı. Yukarıya yazdım. Gerektiğinde telefonlaşırız da. Sana iyi geziler diliyorum. **"Kıyı"**ya emeği geçen tüm arkadaşlara selamlarımı, sevgilerimi sunuyorum.

Gözlerinden öperim.

Sevgiler,

Kuşadası, Karaova: 18.9.'89
(Tel.: 9 - 63 63 / 15 06)

Sevgili **Özer**,

"Kıyı"nın Eylül sayısı bugüne değin gelmedi. Meraklandım. Gönderdiniz de, elime mi geçmedi; yoksa yayımı gecikti mi?

Dilerim, cansıkıcı bir şey yoktur.

Bilgi verirsen sevinirim.

Gözlerinden öperim.

Kuşadası, Karaova: 29.9.'89
(Tel.: 9 - 63 63 / 15 06)

Sevgili **Özer**,

Mektubunla, **"Kıyı"**lar aynı gün elime geçti. Derginin gelişi biraz gecikince, doğrusu, telaşlandım. **"Kıyı"**yı da, ona başta siz olmak üzere, emeği geçenleri de çok seviyorum çünkü.

Tarancı yazısını değerlendirişine çok sevindim. Dediğin doğrudur: Ben, **Tarancı**'yı çok severdim. Hastalığında çok uğraştık. Ben, hergün hastahaneye gider ona kendi şiirlerini, bir de **Orhan Veli**'nin şiirlerini okurdum. Başucunda yalnız iki şiir kitabı vardı: Biri 35 Yaş öteki **Orhan Veli**'nin şiirleri..

Böyle bir derlemeyi **"Kıyı"**ya kıvançla gönderdim. Dergiyi küçümsemiyorum ki!

Sağlığım elverirse başka yazılarda göndereceğim; bu arada belki bir iki şiir..

Evet, okullar açıldı. Benim en çok sevdiğim işlerden biri de öğretmenliktir, biliyor musunuz? Değeri giderek yiten ama ne kutsal bir meslektir o! Öğrencilerinle başarılı bir öğrenim yılı dilerim. Sizin öğrencileriniz de, ne talihli çocuklar! Sizin gibi öğretmenleri var!

Mehmet Ali Ağakay'a Onur üyeliği belgesi veriliyor. (Soldan sağa) Omer Asım Aksoy, Tahsin Banguoğlu, Sami N. Özerdim, M. Sunullah Arısoy, Mehmet Ali Ağakay,, (25 Eylül 1961)

(Soldan sağa) M. Sunullah Arısoy, Salim Şengül, Suut Kemal Yetkin, (?), Fethi Naci, Can Yücel.

İlgine teşekkür ederek, özlemle gözlerinden öper, tüm çalışmalarında başarılar dilerim.

Kuşadası, Karaova / 2.10.'89
(Tel.: 9 - 6363 / 1506)

Sevgili **Özer**,

Hemen teşekkür edemedim, bağışla, **"Kıyı"**nın eski sayılarını göndermişsin. 1960'ların.. Ne çok sevindim, duygulandım, bilemezsin.

Evet, gerçekten o yıllarda çok ülkücü bir çalışma içindeydik. Hemen bütün Anadolu basınıyla, **Anadolu**'daki orta dereceli okullarla çok yakın ilişki ağı kurmuştuk. Kimi okullarda **"Öz Türkçe Kolları"** kurulmaya başlamıştı. TDK Tanıtma Kolu, **"Tanıtma Yayınları"**na başlamıştı. **Ankara, İstanbul, İzmir** basınıyla, radyoyla yakın ilişkiler içindeydik. Benim hazırladığım **"Arı Dile Doğru"** programı radyoda ilgi görüyordu. Çeşitli derneklerle sürekli toplanıyor, **"Türkçeye özen"** konusunda ortak bildiriler yayınlanıyordu. Dil Bayramı'nda Türkkuşu'nun uçaklarını **Ankara**'nın üzerinde uçurtmuş, bildiriler attırmıştık. Dil konusunu, güncel bir konu yapmıştık. Kurum'un önündeki durağın **"Nokta Durağı"** adını değiştirtmiş, **"Dil Kurumu Durağı"** yaptırtmıştık. Artık binlerce kişi **"Dil Kurumu Durağı"**ndan biniyor, **"Dil Kurumu Durağı"**'nda iniyordu. TDK, kabuğunu kırmıştı. Varlığıyla kamuoyu arasında yaşamsal bir ilişki, bağ kurulur olmuştu. Türk Dili Dergisi 600 satıştan 12000 net satışa yükselmişti.

Yani **"var"**dık! O coşkulu çalışma yıllarını hiç unutamam. Bu arada **"Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı"**nın dilini Türkçeleştirme, terim bulma, redaksiyon işlerini de benim koluma vermişlerdi. Plan diline yaklaşık 200 terim kazandırdık. Bugün, **Demirel** ile **Özal** bile hâlâ onları kullanıyorlar!

"Kıyı"nın bu sayısı, beni o günlere götürdü. Gerçekten çok duygulandım. Yeniden teşekkür ederim.

Gezi notlarını ilgiyle okuyorum.

"Kıyı" için son şiirlerimden birini, **"Ak"** adlısını sunuyorum.

Esenlikler, çalışmalarında başarılar dileyerek, sevgiyle, özlemle gözlerinden öpüyorum sevgili **Özer**.

yaşar bilen'e mektuplar:

Kuşadası (Karaova), 10.5.1988

Sevgili **Yaşar Bilen**,

İnanç'ın dükkânında sizinle tanışmaktan büyük sevinç duydum. Bu yöreye her dergi, kitap gelmiyor. O yüzden bütün çabama karşın bütün yayınları eksiksiz izleyebildiğimi söyliyemem. Öyle de olsa, hiç de habersiz kalmamak için çalışıyorum. Sizi, eleştirilerinizle, inceleme ve soruşturmalarınızla tanıyorum. Genç kuşağın ilgi çeken bir eleştirmeni olarak hemen belirmeniz, elbette, işinizi ciddiye almanızın doğal sonucudur.

Zamanınız elverseydi, sizinle, şöyle bir oturup daha uzunca söyleşmek isterdim. Olmadı. Size, bende **"mevcudu"** olan:

- **Yanlış Yaşadık**
- **Sabrın Gülü**

adlı şiir kitaplarımla:

- **Tedirginin Biri**

adlı öykü kitabımı ve:

- **Türk Halk Şiiri Antolojisi**'ni

ayrı postayla gönderiyorum. **"Karapürçek"** adlı romanımdan da bende bir tane kalmış. Öteki seçki ve kitaplarımdan da.

Gönderdiğinizi söyleyip de elime geçmeyen kitaplarınızı yeniden gönderir misiniz?

Arada bir yazışırsak sevinirim. Buralarda en önemli eksiklik, edebiyatı, sanatı, düşünü konuşacak kimselerin olmayışı. **"Kıyı"** dergisini de göndertirim, diyordunuz. Beklerim.

Çalışmalarınızda başarılar dileyerek, gözlerinizden öpüyorum.

Kuşadası (Karaova), 16.5.1988

Sevgili **Yaşar Bilen**,

Kitaplarını aldım; biri kitabın içinden çıkan iki mektubunu da. Benim gençliğimden beri bir **"mektuplaşmak tutkum"** vardır. Şimdilerde biraz aksadı ama gene de sürüyor. Özellikle, kalabalıkların dışında **"adam"** bulmakta güçlük çekilen yerlerde **"mektup"** tek dayanca, bir bakıma kurtuluş, kendini buluş oluyor.

Gene de, sağlık durumum elverdikçe, kendimi çok karamsar bulmadığım zamanlar, dostlarıma mektup yazmak en büyük zevklerimden biri. Şimdilerde, üç genç dost daha edindim sayıyorum kendimi: Biri **M. Yaşar Bilen**, ikincisi **Ahmet Özer**, üçüncüsü **Lütfiye Aydın**.

M. Sunullah Ansoy (sağda), Metin And'la.

Önce senin mektupların, kitapların geldi. Hem çok duygulandım, hem de zevkle okudum, mektuplarını, sonra da kitaplarını. İstedim ki, **"Kıyı"** da gelsin de, daha kapsamlı bir mektup yazayım. Bir süre sonra **Ahmet Özer**'den de inceliklerle dolu bir mektup aldım; **"Kıyı"**nın da çıkan bütün sayılarını göndermiş. Çok sevindim.

Ardından, **Lütfiye Aydın**'ın mektubu geldi. Ona da, istediği kitaplarımı göndermiştim. Gerçekten **"deneme"** türünün başarılı örneği sayılabilecek, bir **"mektup"** yazmış! Ne güzel!

"Kıyı"ları alınca, önce şöyle bir göz atayım dedim; sonra kıyısından köşesinden kimi yazıları okumaya durdum; derken bir daha bir daha.. sürüp gidiyor hâlâ! **"Kıyı"** için düşündüklerimi **Ahmet Özer**'e yazdım. Ona yazdığım mektubun bir örneğini sana da yolluyorum; böylece bu konudaki düşüncelerimi ayrıntılı olarak öğrenebilirsin.

"70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor"u **"Varlık"**ta yayımlanırken izlemeğe çalışmıştım. Doğrusu, baştan sona dikkatlice değil belki ama her soruyu yanıtlayan ozanın genel olarak neler dediğini anlamaya çalışmıştım. Şimdi, daha dikkatlice okumaya duracağım.

Bu kuşak sorununda benim yaklaşımın daha bir başka. Önce **"kuşak"** bölümlemelerinle hangi ilkeleri dikkate almak gerekiyor? Bu konuda, çok önceleri bir yazı yazdığımı da anımsıyorum ama nerde? Çok zaman **"kuşak"**ı da biraz kendi çıkarımıza kullanıyormuşuz gibime geliyor. Küçük bir örnek vereyim: **"40 Kuşağı Ozanları.."** deniyor. Dikkat edin, **"40 Kuşağı Ozanları.."** deyince, yalnız solcu kesimin ozanları sıralanıyor. Bu sıralamada da epeyce su götürür yanlar var ya, o ayrı bir sorundur! oysa, bu işin doğrusu, yansızı **"40 Kuşağının solcu ozanları.."** değil midir. O kuşağın **"sağcısı"**, **"ortacısı"** yok mu? Eğer sağlıklı bir değerlendirme yapılacaksa, yaklaşımı kapsamlı yapmak, haktanırlığın zorunlu sonucu sayılmaz mı?

Bence, önce böyle bir sağlıklı bölümleme yapmalı, sonra da **"sağ"**ın **"sığ"** olduğunu söylemek gerekiyorsa -ki genellikle öyledir- onu da kanıtlamalıdır. Öbür türlüsü **"tek yanlı"**lık olmuyor mu dersin?

Çoğu **"70 Kuşağı Ozanları"** olanların **"Broy"**da başlattıkları **"Yeni Bütüncülük"** de biraz zorlama değil mi acaba?

Önce çıkmanın, belirginleşmenin yollarından biri de belki bu tür girişimlerdir; çıkışlardır; bir önceki kuşağı yadsıma yöntemleridir; sert acımasız, haktanımaz eleştirilerdir. Nedir ki, bütün bunlar da, bundan önceki dönemlerde denenmiş, uygulanmış girişimlerdi; bu yönüyle de bir **"yeni"** yanını bulmakta kişi oldukça zorlanır!

"Bildiri"ler, **"Açıklama"**lar, **"manifesto"**lar, adına ne dersek diyelim, bence hiçbir zaman, hiçbir dönemde **"şiir"**in yerine geçmemiştir; geçememiştir. Bizde de, -bildiğimce- öteki ülkelerde de..

"Politika"yı yadsımıyorum. Bu tür girişimlere de tümüyle karşı değilim ama **"şiir"** söylemenin, **"iyi şiir"** söylemenin tek yolunun da bunlardan geçtiğini hiç mi hiç sanmıyorum. Çünkü, önce ilkeler, yöntemler konur da sonra **"şiir"** yazılmaz. Önce ozan vardır. Onun yaratımı vardır; yani şiir. İlkeler, özellikler, yöntemler, belirlemeler o **"şiir"** üzerine kurulur. O **"şiir"**den çıkarılır.

Bilmem yanlış mı dediklerim?

Sevgili **Yaşar Bilen**,

"Edebiyat İzinde"deki eleştirilerin de bir bölümünü okuduğumu anımsadım. Ama yeniden okumak bana güç gelmedi. Şunu belirtmeme izin verir misin? Seni, özellikle bir kuşağın eleştirmeni olarak görmek istemem! Yazılarından, biraz daha dikkatlice okuyunca bu kendiliğinden ortaya çıkıyor, sana -sanırım- kuşaklarüstü bir eleştirmenlik daha da yakışacak.

Değerlendirmelerinde, yorumlamalarında, yaklaşımlarında yer yer anlaşılabilir bir korumacılık, çok sevecen bir hoşgörü de var. Bunları anlıyorum.

Sanırım, çalışmalarını sürekli kılmak senin vazgeçilmez ödevlerinden olmuştur.

Sevgili **Yaşar Bilen**,

Gönderdiğim kitaplar eline geçti mi? Şiir kitaplarımın ikisinde, son üç kitabım vardır. Doğrusunu istersen, son yedi sekiz yılımı verdiğim **Mustafa Kemal Paşa**'mızın söyleyip yazdıklarının Türkçeleştirilmesi çabalarımın böylesine yankısız kalması bana çok hüzün verdi!

Mektuplarını beklerim.

Özlemle, başarılı çalışmalar dileyerek, gözlerinden öperim sevgili **Yaşar Bilen**.

Kuşadası (Karaova), 5.9.'88

Sevgili **Yaşar Bilen**,

Mektubunu alalı bir buçuk ayı bile geçmiş. Yanıtlıyamadım. Ne kadar ayıp!

Ben, uzun yıllardır -yaklaşık 35 / 40 yıl mı desem?- elimle uzun uzun yazı yazamam. TDK'da Tanıtma Kolu Başkanı iken -'60 - '65 arası- bir gün **Salah Birsel** ile **Cevdet Kudret** üçümüz **Kızılay**'da bir yerde oturmuş, söylemiştik. Dolmuş durağına yürürken benim sağ yanım birden tutulmuştu. Üç ay kadar sağ elimi hemen hiç kullanamadım; sağ ayağımı da aylarca sürükledim. Keferecesi nasıl yazılır bilmem ama **"hemi parazi"** dedikleri bir şey! Yarım inme! O günden bugüne -hele ilk günler imzayı bile güç atardım- uzun uzun kalemle yazı yazamam. Ya yazım bozulur,okunmaz olur; ya elim ağrımaya başlar, şişer falan..

O yüzden de, bütün yazışmalarımı daktilo ile yapmak zorundayımdır. Bunu, sana neden geç yanıt verebildiğimin gerekçesi olarak anlatmak istedim. Mektubunun geldiği günlerde, kızkardeşime mektup yazıyordum; sırada seni yanıtlamak da vardı. Birden makinenin teli koptu! Bu, benim bütün iletişim olanaklarımın ortadan kalkması demektir, biliyor musun? Nasıl da kötü!

Burada -sanki dağbaşı!- bir daktilo makinesini bile kısa sürede onartabilecek bir yer, kişi, kurum bulabilmek bir sorun. Dahası yok! çok şükür kimsenin okumakla yazmakla bir ilgisi yok! Hele bahardan başlayıp güzün sonuna dek süren dönemde, küçüğünden büyüğüne, okur - yazarından okumaz - yazmazına değin herkes, turist kazıklama sevdasına öyle bir tutuluyorlar ki, ne Kerem ile Aslı, ne Leyla ile Mecnun, bunların yanında anılabilir! Dolar, Mark, Sterlin, Liret... öbürlerinin hiç olmazsa duygusal bir yanı var değil mi?Bu yüzden olacak, daha geçenlerde benim elim ayağım olan daktilo makinemi **Kuşadası** dışında onartabildim. Böylece de, ellerime kavuşabildim!

Bundan epeyce önce **Samim Kocagöz**'den bir mektup almıştım. Kendisinin de birkaç romanını, bir kaç öyküsünü Azeri Türkçesine çeviren -çevri işleri uğraştığı anlaşılan- Vasıf Nasiboğlu adında bir kişiden sözediyor; onun benim **"Karapürçek"** romanımı edinmek istediğini yazıyor; göndermemi istiyordu. Gönderdim; öteki kitaplarımı da. Haberleşmeğe başladık. Son gelen mektubu da, senin son mektubunun geldiği günlerde geldi. Ona da daha yeni yanıt verebildim.

Şimdi de sıra sana geldi. Başlamışken bitireyim: Bu zat, Türk edebiyatını, edebiyatçılarını tanımak istiyor; kitaplarını edinmek istiyor. **"Karapürçek"**i, **Azerbaycan**'ın önemli yayınevlerinin biri -öyle diyor- yayımlamayı kabul etmiş. Eylül / 88 sonuna dek çevriyi teslim edeceğini yazıyordu. Benden ayrıca **Yaşar Kemal**'in **Orhan Kemal**'in varislerinin adreslerini de istiyordu.

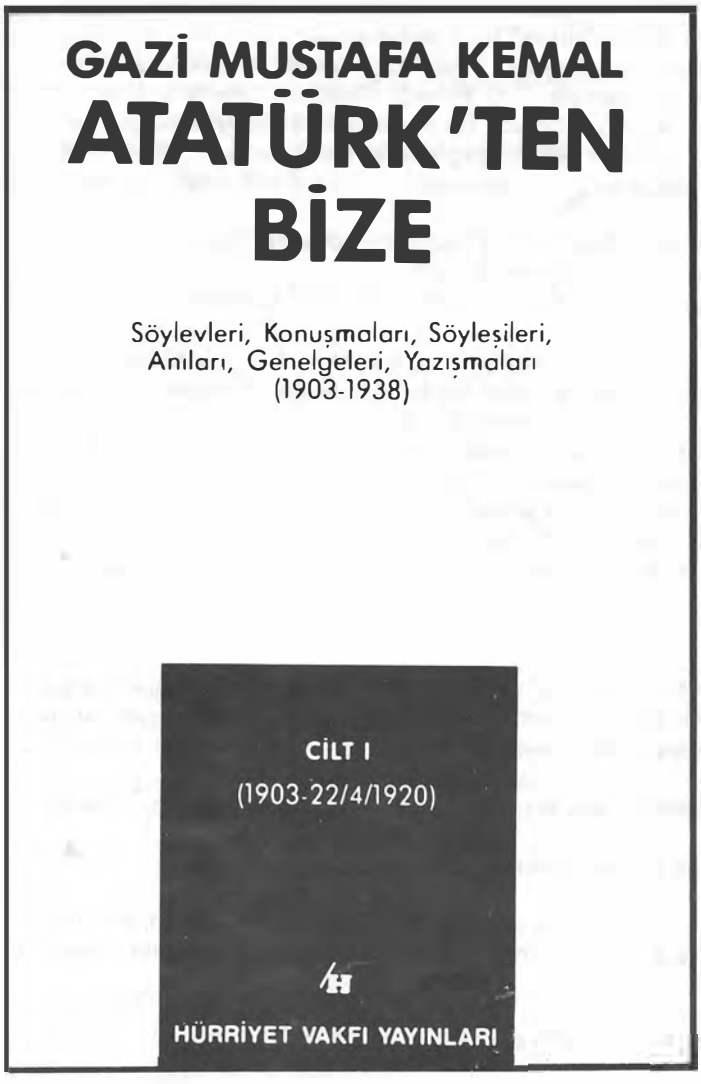

Sen de kitaplarını gönderirsen iyi olur sanırım. Benden de söz edebilirsin. Dahası **"Kıyı"**yı da gönderebilir misiniz? **Ahmet Özer** de kitaplarını göndersin, bence. Benim şiirlerimin bir kısmını da, oranın ünlü ozanlarından biri çeviriyormuş! Adresini mektubumun altına yazıyorum. Gerek bulduğun kişilere de salık verebilirsin.

Evet, işte böylece, mektubuna gelebildim! O ne emek kardeşim, o ne imrenilecek sabır! Elyazıyla -üstelik inci gibi- onca sayfayı özene bezene yazmak, öylesine, kanıtlarla süslemek,belgelerle bezemek nasıl iştir? Doğrusu şaştım, kaldım. Bir benzer yanımız var: Ben de,mektuplaşmayı çok severim. Uzun uzun da yazarım. Ama dediğim gibi, işte böyle, daktilo ile. Gençliğimde, düşünüyorum da, elyazısıyla nasıl yazarmışım onca sayfayı! Şimdi, birden, aklıma düştü; biraz da içim burkularak, ilk sevgilime Soma dağlarında kurulu - Gârp Linyitleri İşletmesi Soma Maden Başmühendisliği buyruğunda sürgün olarak çalışırken - demek yıl 1946! - yazdığım mektubu anımsadım: 69 sayfa! Elyazısıyla!

Ben, aslında, o mektubumda; olumsuz bir eleştiri de getirmek istemiyordum. Ne ki, yaptığım açıklamalar da çok yararlı oldu. Üstelik seni daha iyi değerlendirmeme, anlamama yardım etti. Teşekkür ederim.

"Kıyı" düzenli olarak geliyor. Her ay merakla, gerçekten, bekliyorum. Sevimliliğini, sıcaklığını, yararlılığını sürdürmesi ne güzel!

Sen niye yazmıyorsun orda? Orda, üstelik daha başka yerlerde. Çalışmalarını herhalde sürdürüyorsundur; ondan kuşkum yok da, yayın alanında sürekli bulunman gerekli bence. Görüyorsun ki, senin yaklaşımın doğrultusunda eleştiriye yaklaşan hemen hemen yok. Oysa bu işleri **"Bizans"**ın elinden almak gerekir!

Öylesine dar bir çevre birbirlerine güllabicilik yapıyor! Ne dersin? Sen, sağduyunun, dahası -ne güzel!- Anadolu'nun sesi olabilirsin!

Onca işinin arasında şiirlerimi incelemeye almana elbette çok sevindim. Sonucunu, yansızlığından kuşku duymayacağım biçimde yazacağın bir yazıda okumak isterim.

Sevgili **Bilen**,

Bir küçük noktaya da değinmek istiyorum: **".. yer yer anlaşılabilir bir korumacılık.."** derken, elbette anladığından kuşkum yok, haksız, gereksiz bir **"yan tutmacılık"**ı hiç düşünmedim! Olsaydı böyle bir kanım, yazardım. Herhalde, çalatuş yazmanın eksikliğinden olacak, bu **"korumacılık"**ta haklı, yerinde birsevgi de var.Yazılarından belli bu. Bunun da yerilecek hiç bir yanı yok!

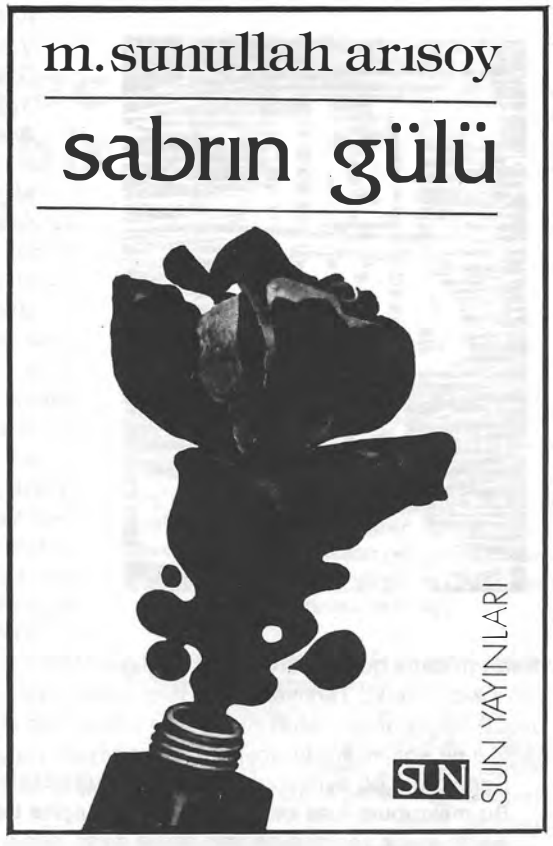

Ben yıllarca **Ulus** gazetesinde -**Yurdakul Mehteroğlu** adıyla-, **Akis** dergisinde imzasız **"kitap tanıtma"** yazıları yazdım. Bunlara hiç bir zaman **"eleştiri"** demedim. O yazılardaki tutumun şuydu: Bir günlük gazetede -o yıllarda hemen hiç bir gazetede yoktu-; günlük gazetelerden çok satan bir haftalık dergide her hafta **"kitap"** yazısı yazma olanağı karşıma çıkmıştı. Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derlermiş, bilirsin, bu işi bana vermişlerdi! Bu '50'lerin öyküsüdür. Nasıl kullanacaktım bunu? Geniş okur topluluğuyla dar bir çember içinde sıkışıp kalmış yeni Türk edebiyatçılarını, birbirleriyle tanıştırmak; okurun ilgisini bu ozanların, öykücülerin, romancıların vb. üzerine çekmek gibi önemli bir görevdi bu bana göre! Öyleyse, olaya sevecen bir yaklaşım gerekliydi. Yere göğe sığdıramayan bir tutum değil ama eleştiriyi ayrıntıya indirgemeden, tanımı yapabilmek. Bu bir. İkincisi,eğer ürünün ille de, kimi zaman kıyasıya, eleştirilecek yanı varsa; onları da çok zorunluk olmadıkça görmezden gelmek; sözaçmamak! Çünkü, ben kendimi bir eleştirmen olarak görmüyordum. Hayır. Ben, yeni Türk edebiyatının ürünlerini geniş okura tanıtmakla yükümlü bir elçiydim. Kötüyü sergilemek benim görevim olamazdı. Okur, aslında, o kötü ürünü de, o ürünün yaratıcısını da bilmiyordu ki; ben onun değer yargılarını düzeltmeye çalışayım! **"Zorunluk"** olmadıkça,dedim. Evet. O yazıların en büyük yankısı edebiyat çevrelerinden oluyordu doğal olarak. Kimi zaman, tepkileri karşılamak da gerekiyordu. Ne kadar az olabilirse o kadar!

Sevgili **Bilen**,

Dünyadaki üç kişinin düşünceleri (felsefeleri) büyük ölçüde istismar edilmiş ve çıkarlara göre kullanılmıştır. Tarihsel sıraya göre bunlar: 1- **Hz. Muhammet**, 2- **Marks**, 3- **Atatürk** olmuştur." diyorsun. Haklısın. Benim Sayın **Muhammed (Melih Cevdet Anday "Sayın"** diyor; bunu çok sevdim de onun için kullandım. Hiç bir küçümseme düşünmeden) hakkında benim oldukça kapsamlı sayılabilecek değerlendirmelerim vardır. Bunları açıklamak uzun sürer. Yeri geldiğinde özetlemeğe çalışırım. **Marks** için de öyle.

Mustafa Kemal Paşa'nın yeri bende bir başkadır. Dahası Türk toplumundaki yeri başkadır. **Mustafa Kemal** Paşa'nın söyleyip yazdığını Türkçeleştirme işine, elime geçen bir notuma göre 30.11.1978 günü saat 16.30'da başlamışım. Bu çalışma yaklaşık beşyıl sürdü. Günde on saat olmak koşuluyla. Kimsenin, **Mustafa Kemal Paşa**'yla böylesine iç içe olabildiğini sanmıyorum. Bu **"iç içe"**lik, O'nu daha iyi anlamama yol açtı. Değer yargımı pekiştirdi; belgeledi.

Bence, sevgili **Mustafa Kemal Paşa**, ta başından beri en yakın arkadaşlarından başlayarak anlaşılamamış, bir yalnız adamdı: Belgelerin içine gömülünce, onun o görkemli büyük yalnızlığını içim titreyerek gördüm!

Adam önce, Türk toplumunu **"ümmet"** olmaktan çıkarıp **"ulus katına yükseltmek"** istiyor! Bu ne büyük, ne yüce ber **girişimdir!"** Ulus olmak, **"ulus"** bilincine ulaşmak! **"Ne mutlu Türküm diyene!"**den başka nedir ki?

İkincisi, Türk toplumunu doğu - islâm uygarlığından çıkarıp Batı uygarlığına oturtmak istiyor! Uygarlık değişimi! Kolay iş mi? Bunun **"Türk - İslam sentezi"**yle Atatürkçülüğün ne ilgisi var!

Dünyanın,bence, en büyük hümanistlerinden biridir **Mustafa Kemal**. Uygar, insancıl, sevecen, haktanır, saygılı..

Sözü uzatmıyayım, bu konu açılınca dilim, kalemim gem dinlemez oluyor!

Hele son yıllarda yapılanlar **"istismar"** da değil, **"çıkarlara göre kullanma"** da değildir. Bilinçli bir **"çürütme"**dir; **"yok etme"** çabasıdır. Bilinmiyor ki, bu ülke, **Mustafa Kemal Paşa** yörüngesinden çıkarıldığında, **"Laik bir Türkiye Cumhuriyeti"** asla olmıyacaktır.

Daha önce -çok yıllar önce- **Yakup Kadri** söylemişti, geçenlerde **Cevdet Hoca** (**Kudret**) de söylüyordu; onlara öykünmüyorum ama ben de öyle düşünüyorum yıllardır: Kendi adıma bir avuntum var: Bu çökmeyi görmeye yaşım yetmeyecek!

Sevgili **Bilen**,

Seninle yazışmak gerçekten çok zevkli bir şey. Onun için de, yazdıkça yazıyorum. Bir yerde **"dur"** demeliyim. Mektubunu beklerim.

Özlemle, esenlik dileklerimle, sevgiyle gözlerinden öpüyorum sevgili kardeşim.

Adres:
Vasıf Nasiboğlu
Samet Vurgun Sk.Nr. 69, Blok 4, Menzil 46
370014 Bakü - SSCB

Ankara, 3.1.'89

Sevgili **Bilen**,

Mektubunu 25.11.88 günü yazmışsın. Ben, o tarihten beş gün önce **İstanbul**'a gitmiştim. Yirmi günden çok kaldım, **İstanbul**'da. Yaklaşık onbeş gündür de **Ankara**'dayım. O yüzden mektubun elime geç geçti. Yanıtım da o yüzden gecikti.

Benim **"Karapürçek"**i, ilk yayınlanışından tam otuz yıl sonra, genç bir sinemacı film (TV için) yapmak istemiş! Senaryosunu yazmış. Uzunca bir süre adresimi aramış. Sonunda ilişki kurabildik. Senaryoda düzeltilmesi gereken yerler vardı; genellikle başarılı olmasına karşın. TRT Drama Kurulu'ndan onay alındıktan sonra, bu nedenle **İstanbul**'a gittim.Yirmi gün sürekli bu konu üzerinde çalıştık. Bana bir de filmin **"Sanat Yönetmenliği"**ni de verdiler. İş biraz daha yoğunlaştı. Sağlık durumumu ileri sürdümse de, sonunda kabul etmek zorunda kaldım. Mart başlarında çekim için köy arayacağız. Mart ortalarına doğru da çekim başlayacak. Bir ay kadar sürecek sanıyorum. Nasıl olacak bilemiyorum. Bir takım kuşkularımı tam giderebilmiş değilim.

Öncelikle sayın eşinin rahatsızlığına gerçekten üzüldüm. Geçmiş olsun. Umarım, daha geçen süre içinde sağlığına tam olarak kavuşmuştur. Sevgili kızımız **Umut**'un durumu da elbette, oldukça can sıkıcı.. Ne ki, Türkiyemizin eğitim sistemindeki sistemsizlik, başka türlü sonuçlar verir mi ki? Ne olursa olsun, sevgili **Umut**, başta anne babasının, sonra onu sevenlerin umudunu boşa çıkarmıyacaktır. Başarılı sonuçlar alacak, sağlam, sağlıklı bir eğitimi sürdürecektir inancındayım. Bu umutla sevgili **Umut**'un gözlerinden öperim.

Sanıyorum bu ayın sonlarına doğru **Kuşadası**'na döneceğim: **"Seferi"** olmak artık beni yoruyor. Çalışamıyorum da..

Bu mektubum kısa oldu. Bilgi vermek, ilgine teşekkür etmek için.. **Kuşadası**'ndan sana ayrıca yazacağım..

Sayın eşine yeniden geçmiş olsun diyor, senin de özlemle, sevgiyle gözlerinden öpüyorum sevgili **Bilen**..

Kuşadası / Karaova / 25.5.'89

Sevgili **Yaşar Bilen**,

Nisan başında **Kuşadası**'na döndük ama bir türlü mektup yazamadım. **Ankara**'da üç aya yakın kaldım. Bir ameliyat geçirdim. Benim bir de **"Aort Enevrizması"** denilen bir derdim var (Atardamar baloncuğu) diyorum ben ona. O, kalbin bir yanını da düzleştirmiş. Kan dolaşımı düzeniz. Tansiyon bir türlü yoluna girmiyor. Oysa, tansiyon düzelmedikçe, bunların yola girmesi olanağı yok. Döndüğümden beri de, türlü ilaçlar değiştiriliyor falan.. Başını ağrıtmanın gereği yok.

"Devrek Postası"nın gönderdiğin **"Sanat Sayfası"** olan sayılarını aldım. Dizginin,düzelmenin, basımın bütün ilkelliği yanında ne güzel bir çaba! Bu sayfaları gördükçe, 1942 - 44 yılları arasında **"Balıkesir Postası"**nda, 44 - 46 yılları arasında **"Tavşanlı Postası"**nda düzenlediğimiz **"Sanat - Edebiyat Sayfaları"** aklıma düştü!

"Karşı"nın yayımını sürdüreceğini son gelen sayısından öğrendim. Sevindim. **Burhan Günel**'e de yazdım. Dergi yayımını sürdürmeli, giderek de yaygınlaşma olanaklarını zorlamalıdır bence. **"Kıyı"** da düzenli olarak gelmiş. O, benim en çokdeğer verdiğim dergilerin başında geliyor. Elim ererse, **"Karşı"**ya da, **"Kıyı"**ya da birşeyler göndermeğe çalışacağım.

Umarım, ailecek sorunlarınız çözümlenmiştir, mutlu, esenlikli günler geçiriyorsunuzdur.

Neden, **İstanbul**'da çıkan dergilerden birinde sürekli eleştiriler yazmıyorsun?

Mektuplaşalım. Ben artık **Kuşadası**'ndayım.

Özlemle gözlerinden öperim. Sevgiler.

Kuşadası, Karaova: 18.9.'89
(Tel.: 9 - 63 63 / 15 06)

Sevgili **Bilen**,

Ne zamandır yazışamıyoruz. Ben, günde yedi **"hap"**la yaşamı sürdürmeğe çalışıyorum!

"Devrek Postası"nı alıyorum. İlgine çok teşekkür ederim. İlgiyle okuyorum. Teknik açıdan çok ilkel koşullarla hazırlandığı belli. Buna karşın, özellikle **"Edebiyat"** sayfasını dirençle sürdürmesi gerçekten çok sevindirici.

Yerel basına benim verdiğim önemi biliyorsun; bu açıdan bu tür gazetelere özel bir sevgim, ilgim var benim. Hele bir de, sanata, edebiyata, düşüne hatırı sayılır bir önem de veriyorlarsa..

Başta sen olmak üzere, emeği geçen arkadaşları yürekten kutluyorum.

Çoktandır senin yazılarını okuyamıyorum. Ne oluyor? Özellikle senin çalışmaların eleştiri alanında önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir.

Şöyle bir **"merhaba!"** demek istedim.

Özlemle gözlerinden öpüyor, çalışmalarında başarılar diliyorum. **"Hane halkı"**na saygım ve sevgim var.

Selamlar sevgiler...●

bir karanlık gece ve mavi kanatlı bir kuş

● Şükrü BİLGİÇ

Ellerim ve ayaklarım bağlıydı. Yürüyemiyordum. Bağırmaktan gırtlağım yırtılıyordu; ama, sesim çıkmıyordu. Soluğum son anda yetişiyor, boğulmaktan kurtuluyorduM. Ardımdaki kırmızı yılanın yeşil dili, topuklarımı yalayıp yalayıp duruyordu. Gitmek zorundaydım.

Sürekli koşuyorum. Ne kadar koştuğumun ayırımında değilim. Ancak sonuçta durduğum yere çivi gibi çakılmış olduğumu görüyordum. Aydınlık şuradaydı, karşımdaydı.

Oh be neydi o kabus!

Alaca bir akşamüstü. Evrenin en sessiz anı. Önümsıra dizilen, küçük, koyu tepeciklerin ardında gri ve keskin bir aydınlık bulutsuz gökyüzünü kaplamış. Gözlerim kamaşıyor. -Kimi sesler duyuyorum. Birileri yüzüme ışık tutuyor- Sararmış, bir ninni, bir tılsım gibi hışırdayan otlarla kaplı yamaçtan aşağı bir tavşan süzülüyor. Rengini kirli ak düşlüyorum alacakaranlıkta. Tavşan bodur çalılıklara dalıyor. Çalılıklardan yitmeden önce dönüp bakıyor. Gülümsüyorum. Aydınlığa çeviriyorum başımı. Nasıl da özlemişim şu kutsal sessizliği: Dağın taşın hışırtısını, fısıltısını... Aydınlığa bağırıp, sesimi; dağ, taş, toprak yankılandırmak; kendi sesimle eğlenmek, oyalanmak istiyorum çocukluğumda yaptığım gibi. Açıyorum kollarımı, aydınlığa uzatıyorum, aydınlığı tutmak istiyorum, ama bir türlü ulaşamıyorum o aydınlığa. Ve şuracıkta olan aydınlığın kararması yetmiyormuş gibi ardımdaki yılan -artık yılanlar- eşeysiz ve çok hızlı ürüyor. Yılanlar üredikçe direncim çılgınlaşıyor. Benim karşı olduğum bir bayram coşkusuydu caddelerdeki. Ama neyin, kimin bayramı olduğu belli değil. Yılanlar güle oynaya, Güney Amerika estrumanları eşliğinde ardım sıra sürünüyorlar, bir yandan da enternasyonalı Arapça tersinden okuyorlar. Kime ve niçin olduğunu anlamadığım anlamsız ve görkemli bir coşku yaymaya çalışıyorlar.

Benim bağıran soluğum, sanki kırk kapının arkasında...

Yarış çizgisi gibi keskin ve kararlı bir fren sesi beni, dişleri sökülmemiş, zehiri tastamam yılan selinin kovaladığı düşlerimden uyandırdı. Deneyimlerim, şaşkınlığımı hemen köreltti.

Kalktım...

Işığı yaktım...

Bekledim...

Ayak sesleri...

Ayak sesleri durdu...

Fısıltı...

Geldiler...

Eşimi nasıl uyandıracağımı düşünüyorum...

Ve...

Ve, çarpık, labirentli, bol döner merdivenli, ıslak, yapışkan, kusmuklu, göz bağlamalı, eğilli, oturlu, kalklı, oruspu çocuklu, puştlu, vatan hainli, zamana ve sinir savaşına karşı hazırladım kendimi.

Bir kıyı kasabası mı? Kiliseler, duvarları yosunlu şatolar, en dramatik aşkların yaşandığı manastırlar olmasa bile, çivit mavisi evler; pencerelerinde sardunyaların, akşam sefalarının, küpelilerin sarktığı, çivit mavisi, ahşap küçük evler...

Şimdi düş zamanı değil...

Bir kaçı telsizli, sivil giyinimli ve havası olsun diye sakallı polisler -Parayı nerede buluyorlarsa, hep bulvarda içerler. Kazara tanıştıkları ortalık kızlarının "Ay vallahi siz hiç polise benzemiyorsunuz" türündeki şaşkınlıklarından çok hoşlanırlar- ve öteki polisler yanlarında ağır postallı, kulakları yanık, gözleri kızarık ve uykulu, ağır, hantal ve kaba bakışlı, ter ve sigara kokulu erleri yedeklerine alarak kapımı o bilinen teknikle bir kez daha çaldılar...

Kırk yılın ahpabı gibi girdiler. Güle oynaya daldılar. Ellerinde yetmişlik rakı şişeleriyle, beyaz peynir, kavun, domates, sivri biber,kıvırcık salata, yağları sıyrılmış pirzolalar eksikti. Kibarca, harıl harıl dağıtmaya başladılar. Eskiden böyle değillerdi. Uzmanlaşmışlar. Birileri bunlara yol gösteriyor, akıl dağıtıyor. Şimdi kibarca, ince alayla saygısızlık ediyorlar. En genç olanı üstad olmadığımı bile bile;

"Üstadım!" diyor.

Alay ediyor. Sıpa. Bedenimden ter boşalıyor. Uyanan eşim, alışık ve ürkek gözlerle küfür eder gibi bakıyor çocuğu yerindeki genç görevliye.

Sinir sistemime buyruklar yağdırıyorum. Yanlışlık yapmamam gerekir. Beynimdeki konuyu değiştirmem için bir oyun bulmam gerek şu anda. Konken, briç, tavla, pişti, papazkaçtı, usuma ne geldiyse... Erleri incelemeye koyuluyorum.

Şu!

Yorgun ama çıkarcı görünümlü. Uyanık uyuyor. Haylaz. Hanım çocuğu, zevkine asker, pişman. Oruspularla geçirdiği anları abartarak, bine epeyice ekleyerek anlatan bir tip. Evden huzursuz astsubayını bile güldüren bir kurnaz. Evimde define arayıcıları gibi meraklı. Her bir şey bulamayışında yılışık ve öfkeli. Ağır sigara kokulu. Sırıtması sarı dişli.

Öteki!

Kısa boylu ve fitne. Fıldır fıldır. üstelik kindar. uykusuzluğunun nedeni olarak gördüğü kitaplara bir işemediği kalıyor. Liseyi bile bitiremediğini, aylaklık ettiğini, loş ve bulantı kokan, bir çeşit kahve köşelerinde iyi konken oynadığını düşlüyorum. Askerlik daha önceki özelliklerine ukalalığı da eklemiş. Ama bir yere hademe olmak için benim gibi sıradan memurlara rahatlıkla el pençe divan durabileceğini şimdiden görüyorum. Kindar ve aşağılayıcı bakışları var. Bu olanak bir daha eline geçmez. İki yıl sonra karşılaşsam "Abi ben askerdeyken senin gibi şeylere çok yardımcı oldum. Bende sizdenim. Yani anlarsın ya!" diye yaltaklanır.

Yargım, puşt!

Daha fazla etmez.

Bir başkası!

Bön ama silahlı. Ona sorsan komünist avcısı kurmay. Terhis olduktan sonra bana acıyacağı kesin.

"Komitanum!"

"Ulan eşek herif, komitanum değil, komutanım!"

"Emret kömitanum, burada bir dergi var. Kapağında şeye benzeyen bir şey var."

"Getür buraya lan kurdoğli!"

"Hıı, bu kürdoğli de az nane molla değil ha."

"Nereden bulup çıkarıyor işimize yarayacak şeyleri!"

Zavallı bunak!

O!

Şu köşede tüfeğiyle, süngüsüyle, kamburunu çıkararak dikelip duran. Çiftçi suratlı. Saf, neye yaradığının bilincinde değil. Kaçamak bakışlı, utangaç, kof. Arada bir eşime bakıyor. Sanki öküzünü öldürmüşüm. Öküz diyorum, çünkü traktörü olsaydı şimdi muhaberede ya da askerlik şubesinde çavuştu. O zaman yüzü askerlik şubesinin loşluğunda sarı -

ak olurdu. Babasının askerlik şubesi başkanına gönderdiği kavurmalardan, teneke teneke yağlardan söz etmeden övünürdü;

"Ben askerlik yapmadım ki!"

Ya şu zavallı!

Sayılı günlerini sayıyor. Arada bir dalgın. Yirmi yaşını doldurmamış üç çocuk anası karısının kendisini aldattığı kuşkusunu yaşıyor. Bizim ev düzenimize özeniyor gibi. Böylesine olanakları olan bir insan daha ne ister der gibi. Evi pek dağıtmıyor. Bakışları hüzünlü ama hüzünlü görünmekten korkuyor.Ya da komutanından zılgıt yiyecek diye korkarak hüzünleniyor.

Komutan! Tığ gibi bir delikanlı.

Kentin kuzeyindeki dağları birbirinden ayıran dik, derin uzun, ağaçlıklı vadide akan cılız çayın beyaz çakılları üzerinde ateş yakar, hamsi kızartır, bira içerdik.

Arada bir küçük tepeciklerin birbirini kovaladığı kırlara açılırdık. Kimi zamanlar, devrim olacak mı olmayacak mı diye arkadaşım, sarı kocaman papatya yapraklarını koparırdı. Kolay kolay denk gelmezdi. Ama sonuna dek diretirdi.

"Heyt oldu. Sonunda oldu. Ben sana demedim mi olacak diye."

Ozan arkadaşım espriri yaptı:

"Ulan devrim yapacaksın diye çayırda papatya bırakmadın!"

Arkadaşım ıssız kırların teorisyen eksikliğini giderirdi:

"Oğlum bu iş sabır işi, emek işi, kolay olsaydı, kolay olsaydı herkes devrim yapardı."

Bu kez şef ayak üstü o konuşmadan söz etti. Dondum kaldım. Nereden duymuşsa! Üçümüz vardık kırda. Yoksa bizi orada da mı izlediler?

"Sen istediğin kadar konuşma. Biz her şeyi biliyoruz."

Ne yapayım! en iyisi uzun ve karmaşık bir tümce kurup şefi yanıltayım.

"Immmmm, immmmm."

Güldüler. Canım sıkıldı. Kalan uykum da kaçtı. Zaten kaçacaktı. Nasıl ki benim bu pijamalı görünümüm onların korkularını kaçırmışsa. Onları şöyle baştan aşağı silahla mı karşılasaydım? Kimbilir ne gülünç olurdu.Bir elimde patlamaya hazır el bombası, öteki elimde uzun menzilli bir silah. Çapraz fişeklikler. Boğma zinciri, muşta. Bir kalçamda şöyle değerli bir tabanca. Tüm bunları pijamalı düşündüm. Az daha gülcektim. Kendimi zor tuttum.

İşte beni böyle, ummadıkları gibi aslında istedikleri gibi, pijamalı görünce öylesine rahatladılar ki neredeyse biri bana beyefendi diyecekti. Demedi. Sonra bana "Bey" dedi. 'Bey' diyen dillerini yesinler. Sanki günün birinde bana işi düşecekmiş gibi davranıyor. Nasıl da süslü, züppe bir 'Bey' sözcüğü. Olmayacak bir işinin olması için beklemesine gerek yok. Evim aranıp, götürüldüm diye benimle konuşmaktan çekinecek arkadaşıma gitse, olmayacak işi hemen olur. Bir kamera olsa da arkadaşımı izlesem. O şişman göbeğiyle, badi badi, gülünçcene nasıl da yaltaklanarak konuşturur işin bir an önce olması için. Yapaylığı paçasından akar. Akar da daireye üstün hizmetten dolayı onur belgesi bile getirir. Ama ısmarladığı içeceklerin parasına da yanmadan edemez:

"Ulan bu enflasyonda meyveli gazoz içilir mi? Bunlar memur değil mi? Memurun durumunu bilmiyorlar mı?Renkli gazoz içilmez bu devirde. Bizi şey mi sanıyorlar?Laf aramızda kalsın!"

Ama evinin aranmayacağını, adının lekelenmeyeceğini, komşuları arasında iyi bir insan olarak bilinmesini kendince güvence altına almış olmasına da sevinir.

"Kafanı kullanacaksın! Adamları bir sarı gazoza bağlayacaksın.Yoksa biz de şeyiz!"

Aynı binadaki komşumun biraz önce yaptığı konuşmayı kafamda canlandırıyorum:

"Hayır o ben değilim. Yo o kesinlikle ben değilim. Ben öyle şey kitapları ne bulundururum ne de okurum. Beyefendi ben aklıbaşında bir insanım.. Vitrindeki bardaklar, kadehler, değerli tabaklar ve biblolar güzel görünsün diye bir kaç aşk romanı ve bir takım ansiklopedimiz var. Kitaplar bazen vitrini güzel gösteriyor. Zaten ben okumasını hiç sevmem. Ben teşekkür ederim. O aradığınız dördüncü katta. Benden duymuş olmayın. Söylemek görevimiz elbet.Zaten adamla selamlaşmıyoruz bile. Adamın tipini sevmiyorum. Buz gibi bir adam. Merdivenleri çıkarken bile gazete okuyor. Okumaktan, ilkokuldaki çocuklarının gözleri bile beş derece miyop. İki karış önlerini göremiyorlar. Çocuğunun gözleri miyopluktan mercimek gibi görünüyor. İnsaf ama bunca okumanın ne gereği var. Üstelik çocuğunu Anadolu Lisesine bile göndermedi. Deli mi ne?Size de iyi geceler efendim. şu sırada dördüncü kat. Rahatsızlık ne demek efendim. Bizim için görev yapıyorsunuz. Zaten uyumuyorduk. Arkadaşlarla şey oynuyorduk. Daha sonra film izleyeceğiz. Doğru efendim. Olanaksızdı bu saate dek oyun oynamak. Korkmadan evimize gidip gelebiliyoruz. İnanın elimizi kolumuzu bile sallıyoruz. Vallahi beyefendi, ben onu bunu bilmem, aylıklarınızı iki katına çıkarmaları gerekir. Bak bu soğukta biz evimizde oyun oynarken siz vatan görevi yapıyorsunuz. Vatan hainlerine göz açtırmıyorsunuz. İyi geceler efendim. Aylıklarınızı iki katına çıkarmaları gerekir. Sayenizde rahat rahat oynuyoruz. Elimizi kolumuzu bile sallıyoruz. İnanın o zamanlar sallayamıyorduk korkumuzdan."

Bu açıklamayı yaptığı zaman şöyle başımı uzatıp "Hu komşu, neler de neler anlatıyorsun bakim" diye sorsaydım nice olurdu komşumun yüzü.

Daha önceki oyunu yeniden prova ediyoruz:

"Lütfen söyleyiniz!"

"Bilmiyorum."

"Biz öğrenmesini biliriz."

"Olabilir!"

"Çocuklara sorarız. Kaç yaşındalar?"

"Sekiz, onbeş."

"Uyandırın şunlan."

Karım atıldı:

"Ne olur uyandırmayın korkarlar."

Telsiz kod adlı posbıyık gürledi:

"Ayı mıyız be abla korksunlar. Evet şefim. Sekizyüzonbilir dinlemede."

Baba amcanın konuştuğu telsizin frekanslarını sorabilir miyim?

Herkes bel bel bakıyor birbirine...

Hay allah! Çocuğun saflığı karşısında bir yandan umutlanıyorum, bir yandan da yaşamın gerçekliğini kavrayamadığı için ürküyorum. Hüzünleniyorum. Beynim ölçüyü kaçıracak gibi oluyor. Geçmişe dönüyorum. Geçmiş, yararlanacağım bir deney oluyor. Geçmişten güç almak istiyorum.

Daha önceleri işkence yaptıkları zaman yüreğim mavi kanatlı bir kuşla birlikte olurdu. Mavi kanatlı kuş, bulanık bir yerden, aydınlığa doğru havalanırdı. Hüzünlü dolmuş müziğini bile özlerdim. Gürültüden sözlerini bile anlayamadığım müziği. Burnumdan sızan ılık kanın kokusunu duyardım. Kuşun mavi kanatları ağırlaşırdı. Eminönü'ndeki kalabalığı özlerdim. Boğazı, Kız Kulesi'ni özlerdim. Moda sırtlarını, öğrenciyken ucuz şarap içtiğim Beykoz yamaçlarını, altında saatlerce oturup boğazı izlediğim karaeriği özlerdim. Köyümü, arkadaşlarımı özlerdim. Derneği, dernekteki söyleşileri, tartışmaları özlerdim. Fen Fakültesinde âşık olduğum,, nerede olduğunu bilmediğim,minyon tipli, gözlüklü kızı özlerdim. Beyazıt'ı, Çınaraltı'nı, Bakırcılar Çarşısı'nı, Sahaflar'ı... Mavi kanatlı kuş zor uçardı. Sanki onu ağır çekimde izlerdim. Boğazın öteki yakasına ulaşamayacağından korkardım. Beynim kum torbalarına çarptıkça güvercinin görünümü bulanıklaşır, kanatları ağırlaşırdı...

Giyin gidiyoruz...

Sonra mavi kanatlı kuşlar çoğalır, boğazın üzerinden alabildiğine uçarlardı.

Biliyorum; "Yine o yaşlı çözülmedi şefim" detirteceğim. Biliyorum, yine yolda dalgın yürürken çok sevdiğim bir arkadaşımın omuzuma dokunuşunu düşleyeceğim. Yeni kuş seslerine özlem duyacağım. Yine oğlumun beni yaşama bağlayan mektuplarına dip notları düşeceğim. Yine nöbetçi onbaşının gizlice uzattığı,solmaya yüz tutmuş ak bir karanfili alacağım. Tutukevi penceresinden el sallarken mavi kanatlı güvercinler coşkuyla kanat çırpacak. Kızımı yaşama bağlayan sıcak mektuplar yazacağım ardı ardına...●

ozan ergun evren'le söyleşi

● Söyleşen: **Ödül EVREN**

- Yıllardan sonra sizinle bir söyleşi yapılıyor bir dergi için ve bunu, sürekli matematikçi ol dediğiniz halde edebiyatçı olan kızınız yapıyor. Bu sizde nasıl duygular uyandırıyor?

- Önce heyecan, gurur, övünç... tanımlaması olanaksız duygular... Ümit Yaşar rahmetli eserlerini sayarken, en büyük eserleri olarak evlatlarını sayarak başlardı... Onu, yıllar sonra ben de baba olunca anlıyabildim... Gerçekten en büyük eserlerim kızlarım Ödül ve Naz Evren... Ve bu eserimin biri, kalkıp beni karşısına alıp soru soracak kadar yazın dünyasına girdiyse bundan büyük övünç mü olur...

- Bunun dışında Mersin'e ve Akkahve'ye şiire dair neler geliverdi aklınıza?..

- Doğru ya... Mersin iki kez girdi benim yaşantıma... ilk kez, sonradan birlikte gezerken sana da anlattığım gibi, Akkahveleri, şiir günleri, Sihiyaları, Palmiyeleri ve unutulmaz dostluklarıyla... Yani 1950'lerin Mersin'i... Gazetede bir yazımız ya da Varlık'ta bir şiirimiz çıktı mı bizden büyük kimsenin olmadığını düşünerek kasım kasım kasılarak sevdiğimiz kızın mahallesinden geçişimiz.. Lisede sıralara sığamadığımız... efkar efkar üstüne tazelediğimiz günler...

- Örneğin kimler var aklınızda o günlerden yazın dünyasına ismini koyabilen?..

- Kimler yok ki... Varlık dergisinin yarısı bizdendi nerdeyse... Hemen aklıma geliveren öğretmenlerimiz olarak, Ziya Arıkan, Aytekin Yakar, Cahit Öztelli. Öğrencilerden, Teoman Karahun, Ercan Belen, Oktay Baloğlu, Ali Püsküllüoğlu, Ziya Arman, Özdemir İnce, Vedat Fuat Belli, Turhan Oğuzbaş, daha şu an aklıma gelmeyen bir çok isim...

- Hepsi sürdürüyorlar mı, şimdi ilişkiniz var mı?..

- Gönül dilerdi ki hepsi sürdürüyor olsun... Ama çeşitli nedenlerle kabuklarına çekildiler... Ancak, şiiri bırakmışlar diyemem... Çünkü, arasıra biraraya geldiğimizde görüyoruz ki en az o günlerdeki gibi yazıyoruz, gönlümüzdeki şiir o günlerin şiiri ve güzelliği içinde...

- Örneğin siz neden yayımlamaz oldunuz?

- Sen daha yeni doğmuştun... O sıralar yine ikinci kez Mersin'de, evlilik ve senin sorumluluğunla birlikte yepyeni kurulmakta olan Türkiye'nin en büyük Radyosunun sorumluluğunu da üstlendiğim günlerdi. Anarşi, herşeyi olduğu gibi, şiiri, öyküyü de belli kalıplara bölmeye kalkmıştı... Yani gönlünün dilediği gibi değil, belli bir kesimin dilediği gibi yazmanı istiyorlardı. Yoksa, hiçbir dergi kabul etmez gözüküyordu...

- Peki kitap yapsaydınız...

- Şu anda elinde olan kitabı yapmaya zaten o zaman karar verdim.. kulakları çınlasın Tarsuslu şair arkadaşım M. Sami Aşar, o zaman rahatsız ve raporluydu... Hemen hergün Mersin'e gelerek beni kitap çıkarmaya zorladı.. O kadar yoğun işim arasında ilk kitabım şiirlerim hariç herşeyi ile onun ürünüdür, çabasıdır... İkinci kez şiir kitabı çıkarmak istediğimde artık özel olarak bu işin yürümeyeceğini anladım... bugünlerde biliyorsun Mersin Lisemizin derneği şiirlerimin tümünü bir kitap haline getirmek kararında olduğunu öğendim.. Satışından elde edilen gelirle bir çocuğun yetişmesine ben katkıda bulunabilirsem sanat yaşamımın otuz yılın üstüne çıktığı şu günlerde en büyük mutluluk değil mi bu?

- Peki tüm bu övgüyle değindiğiniz yazın dünyasından beni niye uzak tutmak istediniz?

- Deden de birçok öğretmenim de yakınlarım da bana aynı şeyi yapmışlardı.. Ki o zaman dünya bu kadar şiirsiz ve para üzerine değildi. Senin yaşayacağın dünyayı düşünerek rahat yaşamanı istedim.. ilerde mutlu yuvalar,dağılmayacak, para yüzünden yıkılmayacak yuva kurmanı istedim.. Yani benim çektiklerimi çekme istedim... Biliyorsun paran olduğu ölçüde güçlüsün artık...

- Peki şimdi yazdığıma, sanat alanında kendime bir yol çizdiğime memnun değil misiniz?

- Hem nasıl... Nasıl memnun olmam... hele MİLLİYET SANAT'ta ilk şiirin çıktığı gün... Sonra Antolojide ve başka yerlerde... Bir yanda her ne kadar yararlı bir meslek seçmeni mantığımla istiyorsam da içimdeki asıl büyük güç, senin de kardeşinin de, herşeyden önce içinizin şiir dolu olmasını isterdim... şimdi gönlümün derinliklerinden dualar ediyorum... Ancak o yolla en güzel bahçelere varılır. İnsan olunur... Hiç unutmam, Ercan BELEN anarşinin en yoğun günlerinde tabanca tüfekle uğraştığı en ağır günlerde bile ziyarete gittiğimde, iki üç mısra okuyarak dinlenir,halimizi unuturduk... Tıpkı Oktay BALOĞLU'nun, bir büyük bankanın en üst görevini yüklendiği halde, bir çay içimi şiirle en mutlu anlarımızı yaşattığı gibi...

- Öyleyse her yerde şiir var...

- Kuşkusuz... insan olana, duyguyu bir sömürü aracı gibi görmeyip ondan anlayana...

- Peki son olarak bana kalıcı bir öğütt bulunun, her zaman kardeşim de ben de yararlanalım, bize anahtar olsun desem...

- Her zaman söylediğim şeyi burada yineleyeceğim. Unutma ki kızım, hemen yanındaki bir ikinci vitrinde, senin elindeki sahip olduğun maldan daha iyisini her zaman görebilirsin... O zaman sakın ona özenip, hayıflanma, çünkü bu hep böyle olacaktır.. Aslolan odur ki, sen elindeki malı en güzel, bulunmaz yapıp onunla yetinip onunla mutlu olabilesin.. Aksi halde hep mutsuz olur, hem kendine hem de çevrene zehir edersin hayatını...●

Sanat ve Edebiyat

DOSTOYEVSKİ'NİN ROMANI

Andre Gide

YA AŞK YA KAVGA

Asaf ÇİYİLTEPE

HABERİNİZ VAR MI ?

KÜÇÜK ŞİİRLER

SİNEMA SANATININ BİR ÖNCÜSÜ JEAN VİGO

Mehmet SOĞUKSULU

KİTAPLAR-DE

ALİ'LER

VATAN'ın Sanat Sayfası

SAİT FAİK'İN ARDINDAN

Sabahattin Kudret AKSAL

SAİT FAİK'LE SON KONUŞMA

ANLAMAK

SAİT FAİK KİN BİR KÜÇÜK AĞIT

Behçet NECATİGİL

KALINIHKTA

Sait FAİK

İMROZLI

DÜNYA E

YAŞAMANIN YERİ

KAPTAN

ÇAPRAZ KELİMELER

Hazırla

VATAN'ın Sanat Sayfası

I. YILDÖNÜMÜ ÖZEL SAYISI

52 HAFTA SONRA

MODERNİZMİN ÖLÜMÜ

Stephen SPENDER

SAKLI SU

ŞİİR KOLAYL

TİYATROLARIMIZ NASIL PİYES SEÇMELİDİR?

Mme MÉNECRE

Sabahattin Kudret AKSAL

HABERİNİZ

TİYATRO

RESİM

ULE VE MAĞARA

SANAT YAPRAĞI

VATAN'ın Sanat Yaprağı

Başlarken

Özcan ERGÜDER

Çocuk Ressamlar Sergisinden

Safa M. YURDANUR

FAULKNER'İN NOBEL NUTKU HATIRLANMALIDIR

YAZAR NE YER VE NE İÇER?

CYRIL Connolly

YEİS

HABER

TİYATRO

SORULAR

Dylan Thomas

TURGUT UYAR'IN KENDİ BAŞINA SÖYLEDİĞİ MEZMURDUR

3 BUUTLU SİNEMA

40'lı yıllardan 70'li yıllara, gazetelerin
sanat yaprakları / 2

● Ahmet ÖZER

vatan'ın sanat yaprağı

"O yıllarda Türkiye'de çıkan "Varlık", "Yeditepe", "Yeni Ufuklar" gibi dergilerde özellikle edebiyat yoğun biçimde yer alıyor, dış dünyada olup biten edebiyat olaylarında Fransa öncelik kazanıyordu. Dergilerin ancak ayda birkaç bin okura sesienebildiği o dönemde, on binlerce okuru bulunan bir günlük gazete aracılığıyla sanatı âdeta yaşar duruma getirmek istiyorduk..."(1) sözleri yıllar öncesindeki emeğin önemi vurgulanıyordu.

Gazetelerin Sanat Yaprakları dizimizin ikincisini sunuyoruz. Bu kez masamızın üstünde VATAN gazetesinde yer alan güzelim sayfalar. Sayfalar arasında uzun bir yolculuğa çıkıyorum: İlk sayı 26 Temmuz 1953 tarihinde yayımlanmış. Elimizdeki son sayı ise 12 Şubat 1956 tarihinde yayımlanan 132. sayı oluyor. 132 sayı üç yıla yakın bir sürede yayımlanmış. Bu üç yılın sanatı, kültürü yazın yaşamı bütün boyutlarıyla sayfalara yansımış.

Sanat Yaprağı'nın ilk sayısında **Sait Faik**'ten YEİS şiiri yayımlanıyor. **Sabahattin Kudret**'ten **"Hayriye Hanım"** öyküsü. **Oktay Akbal** ilk sayıdan başlayarak kitap tanıtma yazıları için bir gönüllüdür. **Akbal, Özcan Ergüder, Tunç Yalman, Şaklr Eczacıbaşı, Özer Esen** bu **"yaprak"**ın mimarlarıdır.

2. sayıda **Atilla İlhan**'ın PİA şiiri yer alır. Sayfası yönetenler **"Bizde Sanatçı Ne Yer Ne İçer"** başlığında bir soruşturma düzenlerler. Bu soruşturmaya, **A. Ş. Hisar, Z. O. Saba, Necatigil, Özdemir Asaf, Orhan Kemal, Blrsel, S. K. Aksal, S. Faik, Dağlarca, Yaşar Kemal, Y. N. Nayır, Nalm Tlrall**'den gelen yanıtlara yer verilir. Sayfalarda **Attlla İlhan** sinema, **Max Melnecke** tiyatro, **Nurullah Berk, Arif Kaptan, Nuri İyem** resim üzerine, **Fikri Çiçekoğlu** ise değişik konularda yazılar yazar.

5. sayıda **Tevfik Fikret**'in **"Halûk'un Amentüsü", "Ferda", "Devenin Başı"** şiirlerine yer verilir. Aynı sayıda **Edremit**'te gezici başöğretmen olan **Mehmet Başaran**'ın DAYATMA şiiri yayımlanır. Altıncı sayıda **Franz Kafka**'dan İLK ACI öyküsü yer alırken, değerli yazın adamımız **Orhan Burlan**'ın ölümü **Oktay Akbal**'ın kaleminden verilir. 7. sayıda **Rüştü Onur**'dan **"Yaşamaktayken"** şiiri yayımlanır. Dergimiz şairlerinden **Subutay Karahasanoğlu** da **Sandıklı**'da sorgu hakimliği görevini sürdürürken bu sayfaya **"Sözgelişl"** şiirini gönderir. **N. İlhan Berk**'in şiirinin adı **"Evliya Çelebi'nin Çamlıbel Seyahatnamesi"**dir. On birinci sayıda **Ataç**'ın **"Bir soruşturma"** yazısına, **Necatigil**'in GEÇİM şiirine yer verilir. **Tarancı**'nın şiiri ise GÜVEN adını taşır.

13.sayıda **Max Jacob**'un **"Genç bir şaire öğütler!"** yer alır. On beşinci sayıda ise **Oktay Akbal "Otuz yılda sanat dergileri"**nden söz eder. 16. sayıda **"Atatürk ve Sanat"** konusu ele alınır. Aynı sayıda ölümünün üçüncü yılında **Orhan Veli** yakın arkadaşı **Oktay Rifat** tarafından anılır. 19. sayıda **Sait Faik**'ten **"Sarmaşıklı Ev"** öyküsü okura ulaşır. 22. sayıda ise **Mevlâna A. Kadir** ve **Abdülbaki Gölpanırlı**'nın kalemlerinden bir kez daha okura sunulur. **Akbal** bu sayıda **"1953'te edebiyat dünyamız"**ı irdeler. Yirmi dördüncü sayıda ise kimi şair ve yazarlara **"1953 yılında en çok beğenilen kitaplar"**ın neler olduğu sorulur.

25. sayıda **Suat Taşer "Tiyatroyu Nasıl Kurtarabiliriz?"** diye sorar. Bu sayıya değin iki sayfalık **"Sanat Yaprağı"** birsayfaya indirilir. **Vatan'ın Sanat Yaprağı**'nda **Orhan Peker, Bedri Rahmi, Metin Eloğlu, Nurullah Berk, Agop Arad, Picasso, Munch, Orozco, Dufy, Matlsse**... desenleriyle yeralır. 35. sayıda (21.03.1954) **"Edebiyat Matineleri"** ele alınır. Kırk üçüncü sayıda (16 Mayıs 1954) ölümünün getirdiği acı üzerine sayfa **Salt Faik**'e ayrılır. **Sait Faik** üzerine şiirler, yazılar yayımlanır. Sait'in yazdığı en son öykü **Kalinihkta** sayfada yer alır. Elli birinci sayıda **Mustafa Baydar Samim Kocagöz**'le söyleşir. Aynı sayıda TDK'nin işlevi ve çalışmaları yansıtılır. 52. sayıda (18 Temmuz 1954) sayfa birinci yılını doldurur. Yeni bir soruşturma düzenlenir: **"Tiyatrolarımız Nasıl Piyes Seçmelidir?"** Elli altıncı sayıda **Oktay. Akbal** yazısında ünlü yazar **Colette**'i ölüm günlerinde değerlendirir. 61. sayıda **Tunç Yalman** ressam **Aliye Berger**'le söyleşir. **Dağlarca**'nın aynı sayıdaki şiiri ise **Eski Gemi** adını taşır. Elli yedinci sayıda **Akbal "güdümlü edebiyat"** üzerine görüşlerini dile getirir. Sayfalarda sırayla ilgi çekici şu ürünlere rastlarız: **Muhsin Ertuğrul**'la söyleşi, **Abdullah Aşçı**'dan dört öykü. **Özdemir Asaf**'ın ünlü **"Jürl"** şiiri de bu sayfada yer alır. **Oktay Akbal "1954'te edebiyat dünyamız"**ı değerlendirir. **Orhan Çubukçu**'nun **"Godot Bir Gün Gelecek"** yazısı yayımlanır. Seksen beşinci sayıda **Yaşar Kemal**'in KAPI adlı destanı **Bedri Rahmi**'nin desenleriyle okura ulaşır. **Şahap Sıtkı** öyküsüyle, **Oktay Rifat** bir şiiriyle sayfada yer alır. Doksan beşinci sayıda **Sait Faik** ölümünün birinci yıldönümünde şair ve yazar dostları tarafından anılır

Mehmet İlhan "Bir Köy Romanı: Sağırdere"yi tanıtır. Sayfada ayrıca **Hasan Pulur**'un şiirlerine, **Ferit Edgü**'nün yazılarına yer verilir. Sayfa yüzüncü sayıdan sonra, sanat boyutunu yarıya indirir. Daha sonraki sayılarda bir yandan felçli olarak yaşamını sürdüren **Tarancı**'ya sevgiler gönderilirken, diğer yandan da 38 yaşındaki **Cahit Külebi**'nin TDK armağınını alan **"Yeşeren Otlar"** kitabında yeraian kimi şiirlerine yer verilerek başarısının coşkusu kutlanır.

100. sayıdan sonra sayfa "SANAT ve EDEBİYAT" adıyla yayımını sürdürür. **Ziya Osman Saba, Salah Birsel, Orhan Veli, İlhan Berk, Kamuran Yüce, Celal Sılay** okurlara yaşamı ve şiirleriyle tanıtılır. **Sabahattin Eyuboğlu** ölümünün 5. yıldönümünde **"Orhan Veli Birdenbire"** yazısıyla çok sevdiği dostuna selam gönderir. Sayfada, ayrıca **"1955 armağanlarını kimler kazanacak"** diye bir soruşturma düzenlenir. **Necatlgil, Tirali, Edgü, Alangu, Cansever, Buyrukçu, Yavuz**... görüşlerini bildirir. Sayfa artık genç kuşağın ürünlerine sürekli yer vermeye başlar. **Erdal Öz**'den **"Kabuk"** öyküsünün yanı sıra **Kemal Özer**'in şiirleri, **Özyalçıner**'in öyküleri, sayfaya gelen birçok sanatseverin mektupları yayımlanır. Bu arada **Azra Erhat "İnce Memed"** romanının yayımlanması üzerine yazar **Yaşar Kemal**'le söyleşir.

Vatan'ın Sanat Yaprağı, 12 Şubat 1956 tarihinde 136 sayılık birikime ulaşır. Bundan sonra daha kaç sayı çıktı bilemiyoruz. Gördüğümüz 1953, 1954, 1955 ve 1956'nın ilk aylarında sanatın görkemli güzelliği onbinlerce okura büyük bir özenle sunulmuş. **"Sanattan herkesin bir tad bulabilmesi için çaba gösterilmiş."**(2) Gazeteye gelen tutku, sanatın bayrağını da nice okurun yüreğinde bir güzel dalgalandırmış.

Böylesine güzel çabaya katkısı olan tüm sanatçılara, ürünleriyle bir dönemde sanat coşkusu yaratan sanatseverlere sayfaları bağlayan emekleri günyüzüne çıkamamış nice tutkulu kişilere içten saygılar sunuyoruz. Böyle sayfaların çok boyutlu incelenebilmesi üniversitelerimizin edebiyat fakültelerini bitirecek öğrencilere tez konusu olarak verilmesiyle olasıdır. Bunun için ne bekliyoruz acaba?●

1, 2: Türk Basınında Vatan Olayı, Şakir Eczacıbaşı ile Vatan Sanat Yaprağı Üstüne Söyleşi. Milliyet / Sanat Dergisi, 1 Temmuz 1984, Yeni Dizi / 99.

iki eski şarkı

Tuğrul Asi BALKAR

I. Dokunur Dokunmaz Bir Sevinç Depremi

içimde seni yitirme korkusu olmasa
yüzüm yüzüne değer mi bilmem
ellerim ellerine
alnını ufka dayamaktan yorulursan
kırık bir omzum var
güneşe sorsan: **bugün değil**
belki yarın, der
dokunur dokunmaz bir sevinç depremi

beni böyle anımsa
küçük bir gülüş
sıyırıp geçerken dudaklarımı
boynumda sessiz öfkemin damarlanışıyla
yanağında ürkek soluğumun buğusu
karşıdan karşıya taşkın
bir şarkıyı yinelerken içimde

beni böyle anımsa
alnın ufka dayadığın yüzümde
ellerin
ellerime
dokunur dokunmaz bir sevinç depremi

ve unutma
sussak, sözlerimiz kısa kalıyor uzun adımlara
konuşsak, ömrümüz çok kısa.

II. Susarsan Boşlukla Kalırım

susarsan, öfkem yitik bir vadide yankılanır
denizgülüm çiçeklenmez dinmeyen bir yağmurda
susarsan, yüzüm bir suçluya yakıştırılır
yorulur, sevdiğim, bir çocuğun sevinci eksik kalır

susarsan, acıları kuruyan o ırmağı geçemem
sırtımda kabaran yenilgi kenti git gide büyür
sararan bir mevsim gençliğimi kanatır
çalarım kapını, açılmaz, boşlukla kalırım.

Heinrich Böll'ün yazdığı son şiir

sama'ya

Türkçesi: **Orhan ÖZDEMİR**

korkma çocuğum
çok uzaklardan gelip
çok uzaklara gidiyoruz
herkes yanında senin
senden öncekiler
annen, baban
onlardan da çok çok öncekiler
yanındalar hepsi
korkma çocuğum
çok uzaklardan gelip
çok uzaklara gidiyoruz

Büyükbaban
8 Mayıs 1985

Heinrich Böll
21.12.1917 - 16.7.1985
Langenscheidts Sprach - Ill ustrierte
Heft 4 Oktober - Dezember 1990

(Fotoğraf: M. Resat SÜMERKAN)

ölümünün 49. yıldönümünde şair

rüştü onur

● İ. Behçet KALAYCI

(Dostu olmasaydım kendisinden daha kolaylıkla bahsederdim. Dostlukta bir çekingenlik vardır. Bu yüzden ona olan hayranlığımı rahat rahat anlatamayacağım.) Bu sözleri ünlü Fransız yazarı **André Gide** şair dostu **Paul Valéry** için söylemiş. **Rüştü**'yü anarken bu sözler düştü usuma. Yıllar nasıl da akıp geçmiş? Yarım yüzyıl olmuş öleli. Bu yarım yüzyıl içinde yitip eskiyen ne? Hemen hiç bir şey. Bellekte pırıl pırıl bir yığın anı. Çoğunu kendi sesinden dinlediğim, her okuyuşumda o ürpertili sesin bana eşlik ettiğini duyar gibi olduğum bir tutam şiir.

Rüştü Onur (1920 - 1942)

Zonguldak 1930 - 1940'lı yıllarda yurdun önde gelen canlı kültür merkezlerinden biriydi. **Halkevi** dergisi olan **Karaelmas, Tahir Karauğuz**'un çıkardığı **Doğu** dergisi, **Bucak, İnci** gibi dergiler,kaliteli yerel gazeteler, Halkevinin aralıksız sürdürdüğü kültür - sanat etkinlikleri bu canlılığı yaratan kaynaklardı. Şimdi-lerde Belediyenin kullandığı Halkevi binasının alt katındaki odalardan biri kitaplıktı. Bir okuma mekânı olarak oldukça küçük ve dardı. Masaların üstü yurdun dört bir yanından gelen Halkevi dergileri ve günlük gazetelerle dolu olurdu. Gazeteleri okumak için halktan da gelenler olurdu. Ancak onlar kitaplığın birkaç dakikalık konuklarıydı. Kitaplığın bazı gedikli-leri vardı ki, okul saatlerinin dışında, hep orada olurlardı. **İsfendiyar Baruönü, Muzaffer Soysal, Rüştü Onur**. Daha sonraları **Muzaffer Tayyip Uslu, Behzat Baruönü, Behçet Necatigil** de bunlara katıldılar. Günlüklere şöyle bir göz atıldıktan sonra dergilerle baş başa saatler geçerdi. **Rüştü**'nün düşün yazılarından çok şiirlere eğildiğini görürdüm. Bazen hoşuna giden bir şiiri sivri dudaklarını büzerek mırıldanırken esmer, çilli yüzüne bir "MEMNUNİYET"in aydınlığı yayılırdı. **Halkevi** kitaplığı sanki bir **"Kırkambar"**dı. Kemalist ideolojiyi yaymayı amaçlayanlar yanında hangi ölçüte göre seçildiklerini bugün bile kestiremediğim çeşit çeşit yayınlar. Bir yönlendiricimiz de olmadığı için bunlan, büyük bir susamışlıkla, gelişigüzel okurduk.

O sıralar **Şâir-I Âzam Abdülhak Hâmid**'in ölümü büyük yankılar yapmıştı. **Necip Fazıl Kısakürek** Halkevi salonunda **Hâmid** üzerine bir konferans verdi. Ünlü bir şair olduğu kadar bir retorik ustası da olan **Kısakürek** hepimizi etkilemişti. Halkevi kitaplığının bir köşesine, ahşap bir kaide üstüne, **Hâmid**'in büstü, önüne de yapıtlarından bazıları konularak bir **Abdülhak Hâmid** köşesi yapılmıştı. **Şair-I Âzam**, monoklü gözünde, ciddi bakışlarla bizi izler gibiydi. Galiba bu bakışlardan sıkılıyorduk. Kitaplığın havasına bir ağırlık çökmüştü. İlk tepki **Rüştü**'den geldi: **"Bu adamın neresi büyük şair anlamıyorum.Bir yığın kitap yazmış hiç birisi zevkimize uymaz. Dilini kimse anlamaz. Bu gibilerin ağırlığı altında ezilmekten kurtulmadıkça bu memlekette şair yetişmez."**

O yıllar **Zonguldak** Ortaokulunda şiir yazan bir kaç arkadaş vardı. Tümü heceyle yazıyorlardı. Aralarında **Rüştü** yoktu. Onu bir şiirsever olarak görüyorduk. Bunu ölümünden sonra kardeşleri **Hüseyin** ve **Saffet Onur** ile yaptığımız konuşmalarda sözkonusu ettik. Onlar da aynı kanıdaydılar. O sıralar onun bir hazırlık dönemi yaşadığı doğruydu. Bu yoğun akümülasyon ileride onun kreasyona geçişini kolaylaştıracaktı.

Rüştü o kısacık kelebek yaşamının her anını bir estet duyarlığı içinde geçirdi. Güzellik tutkunuydu. Sık sık âşık olurdu. Bunlar **"yüzü kızarmadan anlatmak istediği" günahsız**, ya da **ELVEDA** şiirinde dile getirdiği **"kırkı içinde aşklar"**dı. Çoğu doğarken ölürdü. Oratokul öğrencisiyken peşlerinden koştuğumuz kızlardan bazıları bugün hâlâ o sokaklardan geçiyor. Ana, ya da nine olmuş herbiri. Bir zamanlar sevilip şiirlere konu olduklarını hiç bir zaman öğrenemeyecekler. Tagore, **"Söylenmeyen sevgi kutsaldır."** der. İster sevginin kutsallığına olan inancımıza, ister toyluğumuza verilsin bu böyle sürüp gitti.

Bir gün **Rüştü, Kastamonu Lisesi**nde okumak üzere **Zonguldak**'tan ayrıldı. Orada **Abdülbâki Gölpınarlı**'nın öğrencisi oldu. **Gölpınarlı** Mevlevi geleneğince yeşiller giyinen, güzel konuşan, hele söz Divan Şiiri'ne gelince, sözü musıkiye dönüştüren o büyüleyici etkisiyle **Rüştü**'yü kendisine hayran eder. O zamana kadar şiir tutkusunu bir gizilgüç olarak iç dünyasında taşıyan **Rüştü** bu kıvılcımla parlar. Tansık doğmuştur. Yaşından umulmayacak güzellikte şiirler verir art arda.

Ertesi yıl yeniden **Zonguldak M. Çelikel Lisesine** döner. artık bir şair **Rüştü Onur** vardır **Zonguldak**'ta. Şiirleri elden ele dolaşır, dilden düşmez. Şiirimizde Toplumcu 40 Şiirinin saltanatı sürerken GARİP'çiler de seslerini duyurmaya başlamışlardır. **Salâh Birsel** ve **Necati Cumalı** ile dostlukları bu döneme rastlar. Mektuplarla süren dostluklardır bunlar. Şiirleri **Varlık** ve **Servet-I Fünun** gibi önemli dergilerde yayımlanmaya başlar. **M.Çelikel Lisesi**nde o yıl bir şair daha vardır ki, adı daima **Rüştü** ile birlikte anılır olmuştur. Doğumunda ve ölümünde onu iki yıl gecikmeyle izler. İkisinin de ölümü veremden olmuştur. Bu şair **Muzaffer Tayyip Uslu**'dur. Onunla şiirleri dergilerde çıkmaktadır. Aralarında sıkı bir dostluk başlar. Karakterleri birbirinin tam karşıtı olmasına karşın dostluklarını perçinleyen ortak payda şiirdir. İkisi de adeta bir şiir delisidir. **Rüştü**'nün erinci Tanrı'da aramasına karşılık **Muzaffer** koyu **bir nihilisttir. Nazım**'ı hiç dilinden düşürmez. **Rüştü** önceleri **Haşim ve Tanpınar**'a hayrandır. Şiirlerinde bu iki ustanın etkisi, varlığını daima duyurdu. Sa-

natın ustalan öykünerek başlaması her dönemde kabul görmüş bir gerçekliktir. Şair yaşamları üç - beş yılla sınırlı olanların geride bıraktıkları şiirler incelenirken onların henüz öykünme döneminde bulundukları gerçeğini gözardı etmemek yerinde olur. Taşra yaşamının yoksunluk ve olanaksızlıklan da buna eklenince bu gibilerin açmazı daha da belirginleşir.

Rüştü'nün şiirine bakarken o dönem şairlerinin çokça kullandığı bazı izlekleri onun da kullandığını görüyoruz; **"Mevsimler", "Medarlar", "Stepler", "Cenup Rüzgârları", "Uzaklara Giden Gemiler", "Ölüm", "Yaşama Sevinci", "Kaçıp Kurtulma Arzusu"** gibi.

Haşim, Tanpınar ve **Tarancı**'nın da zaman zaman dize başlarında kullandıkları **"ve"** bağlacını kullanmada ölçüyü kaçırdığı oluyor. Ondizelik GİTTİ şiirinde, dize başlarında üç kez **"ve"** bağlacını kullanmıştır.

"Cenup", "Muttasıl", "Fecir", "Kavis", Sükût", "Bigünah" gibi bugün artık kullanılmayan sözcükleri kullanmasına karşın dili oldukça sade ve pürüzsüzdür.

Rüştü'nün şiiri genel havasıyla nasıl bir şiirdir?

Coşkusu, temiz duyguların işlendiği, ölçülü lirizmiyle okuyucuyu yormayan **"NAİF"** bir şiir. O yaşta, onun ortamında yetişen bir şairin özgün şiirler vermesi beklenemezdi. Çağdaşı pek çok şairin şiiri gibi onunki de bir **"ANLATI"** şiiri olarak kalmış, bir **"YARATI"** şiiri düzeyine ulaşamamıştır. Yaşasaydı şiiri hangi çizgide gelişirdi? Yazın tarihimizde bir ekolden söz edilemeyeceğine göre, o da bir çokları gibi moda akımların birinden diğerine seker durur muydu? Bilinmez. Bu konuda ahkâm kesmek bilicilik olur.

"GARİP"i gördükten sonra **Orhan Veli** ve arkadaşlarına karşı duyduğu aşırı sempati, bazı izlekler dışında, şiirini pek etkilemiş sayılmaz. Uyak kullanma alışkanlığı sürer. Zaten, **Orhan Veli** son döneminde, **Oktay Rifat** ile **Melih Cevdet** daha sonraları başka arayışlara yöneldiler. Şiirimizde etkisi büyük olan ve hakkında çok yazılıp çok konuşulan **GARİP AKIMI** neydi aslında? Bunun yanıtını en güzel **Jean Coqteau** vermişti:

"Bizim Fransız şairlerinin yüz yılda yaptıklarını sizinkiler çeyrek yüzyıla sığdırmışlar."

Bizimkilerin işi elbette daha kolaydı. Önlerinde öykünüp yararlanabilecekleri yığınla örnek vardı. Yabancı dil de bildiklerinden bu işi kolayca kıvırdılar. Yukarıda **Rüştü** ile **Muzaffer**'in şiir serüvenlerinin üç - beş yıllık bir zamanla sınırlı kaldığını söylemiştik. Bu durumlan yazgıları onlarınkine benzeyen dünya şiirinin bazı ünlülerinin adlarını çağrıştırıyor. Örnekse: **Lermantov, Puşkin, Arthur Rimbaud, Sandor Petöfl**. Bunlar yaşamlarına sanat dehalarının damgasını vurmuş ölümsüzler. **Rüştü** kendi sanat ikliminde, Azrail'in soluğunu her an ensesinde duymasına karşın, gene de kendi DEMON'ı ile barışık, mutluluk muştuları veren, bir medar rüzgârı gibi içimizi ısıtan bir demet şiir bırakıp gitti.

Onu son kez Zonguldak Devlet Hastanesi'nin Veremliler Koğuşunda, o üst kattaki denize bakan odada, tek başına yatarken gördüm. **İsfendiyar Baruönü** ile gitmiştik. Esmer, hafif çilli yüzü iyice sararıp solmuştu. Öpmemize izin vermedi. Hastalığı bulaştırmaktan korkuyordu. Ona getirdiğimiz kitabı baş ucundaki komidinin üzerine bıraktım. Bu, **Tagore**'ın **Bahçıvan** adlı yapıtıydı. Bir Hoyi çevirisi. Uzanıp kitabı aldı. İlk açtığı sayfadan dizeler okumaya başladı:

"Ey Dünya, sana koku ve gururlarıyla bir çok çiçek gelecek, fakat benim çiçek toplama zamanım sona ermiştir."

Gözleri doldu, dudakları titreyerek: **"Benim İçin söylenmiş sanki."** dedi. **"Hepimiz içln"** diye yanıtladım. Sözlerim inandırıcı değildi. Başka ziyaretçilerin gelmesi üzerine izin isteyip ayrıldık. Hastane yokuşundan inerken yaşamın hiçliğini duyumsadım.

Rüştü bir süre de **Heybeliada Sanatoryumu**'nda sağıtım gördü. Morali düzelmişti. **Zonguldak** Maliyesinde çalışmaya başladı. Okuldan tamamen kopmuştu. İçinde bunun ezikliğini duyumsamakla birlikte şiire daha çok zaman ayırabileceğini düşünerek avunuyordu. Bu aldatıcı iyileşme kısa sürdü. Koch Basilleri yeniden saldırıya geçtiler. Yazgısının ondan esirgediği tüm dünya nimetlerine karşı duyduğu o önlenemez tutkuyla kendisi gibi veremli bir kız olan **Mediha Sessiz** ile evlendi. Evlilikleri yaşam trajedilerinin belki en acıklı evresi oldu. Önce sevgili karısı, kısa süre sonra da kendisi öldü. 1920 yılında **Devrek**'te başlayan yaşamı **2 Aralık 1942**'de **İstanbul**'da sona erdi. Şiirleri, ölümünden sonra, dostu **Salâh Birsel** tarafından **"Rüştü Onur, Şiirleri, Yazıları, Kendisi İçln Yazılanlar"** adlı bir kitapta toplanarak **"Yeditepe Yayınları"** (1956) arasında çıktı. Karısının ölümü için yazdığı GİTTİ şiirini birlikte okuyalım:

GİTTİ

Gitti, dönmeyecek o ne yaz ne bahar
Bir matem rüyası yaşayacak kuşlar
Ve yabani otlarla dolacak bahçem.
Gitti, o günden beri odası boş
Ve kapısı aralık.
Gitti, düğümlendi boğazımda hıçkırık
Gitti, aynalarda örümceklenen bir hayal
Ve sessizce omza düşen başlar
Gitti, zehir oldu o günden beri
İçime akan yaşlar.

Rüştü Onur

Anısına içten saygılar.●

geleceğe kalan*

İbrahim DİZMAN

zaman da sınanıyor
bir çiçeğin bedeninden ürperek geçen zaman
içimizde sırasını bekleyen şarkılar
o küçük kasabada unutulmuş düşler
genç alnımıza yakışan anlam sınanıyor
kilitlenmiş kapılardan bakan zaman

aşk da sınanıyor
şiirle örülmüş günlere sığınan aşk
içimizdeki son sözler
uykularımıza dağılan gül kokuları
soluk soluğa imgeler sınanıyor
bize benzemeyen odalarda yitirilen aşk

kentler de sınanıyor
dua ve dolar yeşiline bulanan kentler
geceye açılan kapılar
sabaha çoğalan umutlar
geleceğe yazılmış adlar sınanıyor
bir avuç çığlığın sesi olamayan kentler

yüzümüzdeki eski bir özlemin izi de

** Şairin Kerem Yayınlarında yeni çıkan ilk kitabı ADİMIZ DÜŞER'den.*

bentderesi

● Ali BALKIZ

Ne çok şey istedik düzenden.

Sonra da; nasıl olsa bu düzen bizim istediklerimizi vermez, veremez, en iyisi biz düzenin kendisini isteyelim. Buruşturup çöpe atalım onu ve yerine istediklerimizi bize verecek olan yeni bir düzen kuralım, dedik. O amaçla çıktık yola... Az gittik, uz gittik...

Biz düzeni isterken, o fena aldı öcünü bizden. Mesleğimizi, ekmeğimizi ve canımızı almakla yetinmedi. Onurumuzu da almak istedi. Özgürlüğümüzü alabildi.

Böyle düşünürken, böyle düşüne düşüne Ulus'tan Anafartalar'a doğru yürürken; dilencinin mendiline bastım. Simitçinin tezgahına çarptım. İkisi de; "Kör müsün be adam?" dediler. "Yoo..." dedim, "Kör değilim,ama söyler misiniz bana; siz niçin sürünmektesiniz böyle yerlerde?.." Deli mi ne?.." dediler, "Sen deli misin be adam?.. Sen önce kendine baksana..."

Kuyumcu vitrininin önünde durup kendime baktım. Kendimi gördüm vitrin camında; bilezikler, kolyeler, küpeler, zincirler arasında garip bir adam... Yapayalnız... Kimsesiz...

Dün ne çoktuk. Sayılmazdık parmak ile...

Bugün yalnızız...

Kimimiz hapiste.

Kimimiz dışarıda.

Dışarıdakiler selamsız...

Bir dost görsem, bir tanıdık yüz... Selam versem. Selam alsam...

Selamsızlık ne kötü...

Anafartalar'a doğru gitmekten vazgeçtim. Bentderesi'ne yöneldim. Bentderesi'ne niçin gideceğim, bilmiyorum. Gidiyorum işte.

Önümde bir kadın duruyor. Kırmızı ışıkta. Başkalarını değil de niye ise, o kadını görüyorum. Yeşil yanınca geçiyoruz. Etekler ineredeyse yere değecek. Pabuçları düz. Bentderesi'ne gidiyor. Geç kalmış gibi... Neredeyse koşacak... Yüzünü merak ediyorum. İki adım fazla atıp, dönüp bakıyorum. Tanıyorum onu. Bu bizim öğretmen arkadaşımız Nevin. Kapı kapı dolaşıp bildiri dağıtan, bağış toplayan, silahlarımızı saklayan,düzene başkaldıran... Nevin Öğretmen...

"Merhaba" diyorum. "Merhaba Nevin Öğretmen..."

Kaç yıl oldu darbeden bu yana?... İlk kez bir arkadaşıma selam veriyorum. Selam istiyorum.

"Merhaba" diyor. "Ay sen miydin Timur?..."

"Evet benim... Hayrola nereye böyle?..."

"Gidiyorum işte..."

Bir ülke düşlüyorduk... Öyle bir ülke ki; sokaklarına tükürülmeyen, sinemalarında çekirdek çitlenmeyen, kaldırımlarına mısır koçanları atılmayan, içme sularına lağım suları karışmayan... Öyle bir ülke işte...

Bu ülkeyi en çok Nevin'le konuşurduk.

Demeğin balkonuna çıkar, önümüzdeki sokağa, yoldan geçen insanlara, karşıdaki evlere şekiller verirdik. Herşeyi değiştirirdik. Yeniden kurardık dünyayı. Yeni baştan...

Yineledim sorumu;

"Nereye gidiyorsun böyle?... Acele acele..."

"Gidiyorum işte, dedim ya..."

"Peki ama, nereye gidiyorsun?.."

"Niçin bu kadar ısrarlısın?.. Her birimiz bir yere düştük. Devlet herbirimizi bir yere attı. Ben de buraya düştüm."

"Buraya mı düştün?"

"Evet buraya... Ne var bunda bu denli hayret edecek?... Herkes bir yerlere düştü, ben de buraya... Düştük bir kez..."

Anlaşılan çıldırmış bu kız. Daha üç - beş sene önce kadının sömürüsüne karşı çıkıp, cinselliği ve kadının etini ticari bir meta haline getiren bu düzen, bu kokuşmuş düzen değişmelidir, hayır parçalanmalıdır diyen, bunu gerçekleştirmek için yollara düşen bu kız değil miydi? Bitmez tükenmez bir enerjiyle bildiri afiş taşıyan, gecekondulu kadınları miting alanlarına döken bu kız değil miydi?..

Aman tanrım... Herşey ne çok değişiyor. Ne hızlı değişiyor...

"Anlatır mısın bana Nevin, nasıl oldu bu iş?.."

"Anlatırım anlatmasına da, geç kalıyorum. Hadi hem şöyle yürüyelim, hem de anlatayım..."

Dolmuşçular, taksiciler, tatlıcılar, ciğerciler, tombalacılar bize bakıyorlar... Bütün puştlar, pezevenkler, orospular bize bakıyorlar. Bentderesi bize bakıyor. Öyle sıkılıyorum. Öyle korkak, ürkek...

"Biliyorum" dedi Nevin, "Darbeden sonra arkadaşlarla bağım koptu. Herkesin birbiriyle bağı koptu. Yalnız kaldık. Birçoğumuz yakalandı. İşkence çekti. Hapse atıldı. Kimimiz karşı koydu. Çatıştı. Vuruldu. Kimimiz kaçtı. Kısaca herkesin başına birşey geldi. Benim kısmetimde de buraya düşmek varmış..."

"Ne kadar kolay anlatıyorsun?.. söyler misin bana, seni kim mecbur etti bu işe?.."

"Devlet..."

"Devlet mi?..."

"Evet devlet... Dedi ki devlet, bundan böyle burada çalışacaksın..."

Devletin kendisine karşı koyanlara türlü eziyetler ettiğini biliyorum ama, böyle bir cezayı ilk kez duyuyorum... Ne kadar haklıydık... Ne kadar görkemliydik... Ne güzel ülküler peşindeydik... Yıkmalıydık bu devleti... Öğretmenini buraya düşüren bir devlet, ona bunu layık gören bir devlet, elbette yaşamamalıydı. Yazık yıkamadık...

Ferdi Tayfur'la, Küçük Ceylan'ın yakarışları birbirine karışıyordu.

Caminin tuvaletinden gelen sidik kokusuyla ciğercinin kokusu birbirine karışıyordu.

Abidinpaşa'ya gideceklerle Topraklık'a gidecekler birbirinden ayrılıyordu.

adresim

M. Özer CIRAVOĞLU

Uğultulu
Alıyorum o gülü
Kıskıvrak yalnızlığa

İnsancıl
Çözüyor kimlikleri
Buluşumuz katılıkta
Dönüşü olmayan yollarca

Kim bu
Korkusu kokularda gizli
Her ayrıntı
Rüzgarın çarpıntısı

Yokla kendini
Oradan oraya
Yalnızlığın öteki adresi

Hıdırlık Tepesi'nin evleriyle Bentderesi'nin evleri birbirinden ayrılıyordu.

Nevin'le ben yürüyorduk.

Hacıyağı satan bir hacı sakalını sıvazlıyordu.

Kaldırımın dibinde yerde bir karo yedilisi duruyordu.

Kimbilir ne denli üzülmüştür Nevin, benimle karşılaştığına. Ne denli utanmıştır. Ne şanssız bir gündür bugün onun için.

Bir - iki dükkan daha ilerleyince cümle kapısının önünde olacağız. O içeri girecek... O içeri girecek... O içeri girecek... Ben dışarıda kalacağım... Bu bir kaç saniyeyi nasıl geçireceğiz? Ne diyeceğim ona?... Kolay gelsin?.. Başarılar?... Hayırlı işler?... Hayır, hayır. Hiçbiri. Ya da hepsi birlikte...

Kapının önündeyiz işte. Durup yüzüme bakmasını, elini uzatmasını, tokalaşmasını, hoşçakal, demesini bekliyorum.

Ama o yürüyor.

Pas geçti.

Utandı garibim.

Ben yanındayken, girmedi içeriye...

Biraz rahatlıyorum.

"Hasta mısın sen Timur?..." diyor.

"Yoo... değilim."

"Birden bire yüzün sarardı da?..."

Demek ki gizleyemiyorum duygularımı.

"Peki sen ne yaptın kaç yıldır? Anlatsana." diyor.

Bentderesi'nin evlerini geçip, çitilcilerin, fidancıların oraya doğru yürüyoruz.

"Cezaevinden çıktıktan sonra" diyorum, "İş aramaya koyuldum."

Bir yandan da düşmeyi düşünüyorum. Yere düşmek, çukura düşmek, damdan düşmek, iktidardan düşmek, gözden düşmek, Bentderesi'ne düşmek...

"Saçmalama" diyor Nevin, "Doğru dürüst anlatsana..."

"Ha," diyorum, "Evet iş aramak için çalmadığım kapı kalmadı."

Düşe düşmek, düşe yazmak, duş almak, tuş olmak...

"Sonra?..." diyor.

Bentderesi'nin içinde Aktaş'ın oralara gelmişiz. Her iki yanda salkım saçak gecekondular. Sallanıp duruyorlar. Üstümüze düşecekler...

"İşte," diyor Nevin, "Geldik. Benim okulum bu. Burada çalışıyorum. Laflaya laflaya geldik, geç kalmışım. Zil bile çalmış..."

"Ama düştüm demiştin?..."

"Timur çok şakacısın... Darbe öncesinde Gaziosmanpaşa'da çalışıyorken, darbe sonrası bu gecekondu semtinde çalışmak, çalışmaya mecbur olmak, düşmek değil midir?..."

O okulun merdivenlerini koşaradım çıkarken, ben başıma düşen gecekondu-ların arasında yeniden yaşama dönüyordum.●

vedat güler şiir ödülü

Ozan **Vedat Güler**'in anısını yaşatmak, Türk edebiyatına yeni adlar ve yapıtlar kazandırmak amacıyla düzenlenen **"Vedat Güler Edebiyat Ödülleri"**nin altıncısı 1992 yılında **"şiir"** dalında verilecektir.

ÖDÜLE KATILIM KOŞULLARI:

1. Yarışmaya Nisan 1991 - Şubat 1992 tarihleri arasında yayımlanan şiir kitaplarıyla, kitap oylumunda basıma hazır şiirler kabul edilecektir.

2. Yarışmaya katılan kitaplarda 1. basım koşulu aranacaktır.

3. Yarışmaya katılan dosyalarda gerçek ad kullanılacaktır.

4. Gönderilecek dosya ya da kitaplara bir katılım dilekçesi ve 6 (altı nüsha) kısa özgeçmiş eklenecektir.

5. Dosyalar makine yazısı ile yazılmış ya da makine yazısından çok iyi okunabilir fotokopi ile çoğaltılmış olacaktır.

6. Ödül Seçici Kurulu: **Mehmet Yaşar Bilen** (eleştirmen), **Ahmet Özer** (şair), **Naim Tirali** (öykü yazarı), **Öner Yağcı** (roman yazarı), **Durcan Yaşacan** (öykü yazarı).

Ödül sekreteri: **İbrahim Dizman**.

7. Altı (6) nüsha olarak gönderilecek dosya ya da kitaplar en geç 1 Mart 1992 tarihinde postaya verilmiş olacaktır.

8. Dosya ya da kitaplar **"İbrahim Dizman P.K. 106 52002 / ORDU** adresine gönderilecektir.

9. Yarışmaya katılan dosya ya da kitaplar geri verilmeyecektir.

10. Yarışmada bir BİRİNCİLİK bir de MANSİYON verilecektir. Birinci gelen yapıtın sahibine bir plaketle birlikte 750.000 TL.; Mansiyon alan yapıtın sahibine de 250.000 TL. ve plaket verilecektir.

kültür - sanat olayları - haberler

Derleyen:
M. Reşat SÜMERKAN

SERGİ

● **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 8 - 28 Kasım günlerinde **Trabzon Sanatçıları Geleneksel 17. Resim Sergisi** izlendi. Sergiye şu sanatçılar, yapıtlarıyla katıldılar: **Abid Güner, Abdulkadir Ekim, Adil Salih, Banu Atik, Ceyhan Murathanoğlu, Cemil Şişman, Haydar Durmuş, Coşkun Kulaksızoğlu, İbrahim Boz, Mustafa Hikmet Malkoç, Mustafa Beşgen, Okan Çağal, Orhan İlyas, Ö. Faruk Çebi, Rasim Çubukçu, Selçuk Dumanoğlu, Suat Kurtuldu, Temel Zihni, Turgut Candaş, Yaşar Bedri Özdemir**.

● Aynı galeride 24 Kasım günü de **Yurdanur Arıkan**'ın 2. kişisel Yağlıboya ve Dekoratif Bezeme sergisi açıldı.

● **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde ise 23 Kasım günü **Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği FOTO FORUM**'un 5. Toplu Fotoğraf Sergisi açılışı vardı. Sergide şu sanatçıların yapıtları izlendi: **Zafer Baki, İçten Bilen, Ruşen Bilen, Suat Boynukalın, Handan Yozgatlıgil Çetiner, Mustafa Çetiner, Recep Ergenç, Mehmet Güner, Şinasi Haznedar, Şekip İskender, Ulvi İskender, Ali Osman Keskin, Nur Koç, M. Sinan Kurbetçi, Tevfik Küçükömeroğlu, Hayati Olgun, Fazıl Saraç, Dursunali Sarıkoç, M. Reşat Sümerkan, Türkün Sümerkan, Fevzi Şişmanoğlu, Bülent Yalçınalp, Ali Van, Mustafa Zengin**.

● 6 - 16 Kasım günleri arasında ise **KTÜ Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi**'nde **Balıkesir Sındırgı Halıcılar Derneği**'nin düzenlediği **"Yağcıbedir ve Yörük Halıları"** sergisi yer aldı.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda Kasım ayı başlarında da devam eden **"Genç Osman"** oyununun ardından, 14 Kasım gününden başlayarak **"Derya Gülü"** adlı oyun gösterime sunuldu. Tiyatronun **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**'ndeki sahnesinde ise 3 - 6 Kasım günleri arasında **"Kuş"**; 10 Kasımdan sonra da **"Besleme"** adlı oyun izlendi.